

**ΔΗΜΟΚΡΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ**

Σχολή Κοινωνικών,
Πολιτικών
και Οικονομικών
Επιστημών
**ΤΜΗΜΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

Οδηγός & Κανονισμός Σπουδών

2021-2022

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-
ΕΝΤΑΞΗ ΕΤΕΡΟΤΗΤΩΝ**

Κομοτηνή 2021

Οδηγός & Κανονισμός Σπουδών

2021-2022

Κομοτηνή 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Καλωσόρισμα μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών από τη Διευθύντρια του ΠΜΣ	7
1. Ιστορικό	11
2. Σκοπός και στόχοι του ΠΜΣ	13
3. Όργανα διοίκησης του ΠΜΣ	15
4. Επιλογή μεταπτυχιακών φοιτητών και φοιτητριών	16
5. Η οργάνωση του ΠΜΣ	19
5.1 Χρονική διάρκεια των σπουδών - ECTS	19
5.2 Δίδακτρα	20
5.3 Απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης	20
5.4 Υποτροφίες	20
5.5 Σύμβουλος σπουδών	21
6. Δομή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών	22
6.1 Πρόγραμμα μαθημάτων	24
6.2 Διεπιστημονικά σεμινάρια, workshops, συνέδρια	26
7. Κανονισμός φοίτησης και αξιολόγησης	27
7.1 Συμμετοχή στα μαθήματα	27
7.2 Πιστωτικές μονάδες (ECTS) μαθημάτων	27
7.3 Όριο απουσιών - Διδακτικές μέθοδοι	28
7.4 Πρακτική Άσκηση και Εποπτεία	28
7.5 Εκπόνηση Διπλωματικής Εργασίας	30
7.5.1 Αίτηση-Υποβολή θέματος	30
7.5.2 Επίβλεψη Διπλωματικής Εργασίας	31
7.5.3 Κατάθεση, παρουσίαση και εξέταση της Διπλωματικής Εργασίας	31
7.6 Λογοκλοπή	32
7.7 Αξιολόγηση	33
7.8 Αναστολή σπουδών	34
7.9 Διακοπή σπουδών	35
7.10 Διαγραφή μεταπτυχιακών φοιτητών	35
7.11 Αποφοίτηση	35
8. Αξιολόγηση του ΠΜΣ	36
9. Ακαδημαϊκό ημερολόγιο 2021-2022	37
10. Περιγραφή μαθημάτων	38

Έδρα του ΠΜΣ

«Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων»

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

Π. Τσαλδάρη 1, Κομοτηνή 69 132
pms.socadm.duth.gr | sw.duth.gr

Γραμματεία ΠΜΣ

Ανδριάνα Δελέγκου
Π. Τσαλδάρη 1, Κομοτηνή 69 132
Τηλ.: +30 2531039496 | E-mail: postgrad@sw.duth.gr

Διεύθυνση Σπουδών ΠΜΣ

Θεανώ Καλλινικάκη, Καθηγήτρια ΔΠΘ
Π. Τσαλδάρη 1, Κομοτηνή 69 132
Τηλ. +30 2531039402 | E-mail: thkallin@sw.duth.gr

Συντονιστική Επιτροπή ΠΜΣ

Πρόεδρος

Θ. Καλλινικάκη, Καθηγήτρια

Αναπληρωτής Πρόεδρος

Π. Πολυζωίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Μέλη

Β. Καραγκούνης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Ε. Κατσαμά, Επίκουρη Καθηγήτρια

Χ. Μορφακίδης, Επίκουρος Καθηγητής

Καλωσόρισμα

μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών

από τη Διευθύντρια του ΠΜΣ

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζω στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) **«Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων»** του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ).

Όπως ήδη γνωρίζετε, τα ΠΜΣ συνιστούν ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση των βασικών σπουδών και προσφέρουν εξειδίκευση σε επιστημονικές περιοχές και σε εξειδικευμένα γνωστικά αντικείμενα, σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε επιστήμης και της κοινωνίας στην οποία θεραπεύεται. Αντίστοιχα, τα ΠΜΣ της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας, η οποία καλύπτει το εκτεταμένο, πολυδιάστατο, διαρκώς μεταβαλλόμενο πεδίο της κοινωνικής ζωής, στοχεύουν στην προαγωγή της γνώσης και στην ανάπτυξη της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και τη συνεπαγόμενη εξέλιξη των παρεμβάσεων της για πρόληψη, θεραπεία/αντιμετώπιση και αποκατάσταση στα πεδία ειδίκευσής της (κλινική υγεία, παραβατικότητα, παιδική προστασία, ψυχική υγεία, εξαρτήσεις, κ.ά.). Η ειδίκευση στις εφαρμογές και την έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας στο πεδίο της Εκπαίδευσης, αυτό της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας, προηγήθηκε μαζί με εκείνη της Κλινικής λόγω της πρώιμης ενασχόλησης των κοινωνικών λειτουργών με τη διαπαιδαγώγηση-κοινωνική ένταξη των φτωχών, των αποκλινόντων, των στερημένων δικαιωμάτων και των κοινωνικά αποκλεισμένων.

Η καθολική παραδοχή της αξίας της εκπαίδευσης, ως οχήματος και μονόδρομου φορέα της ατομικής, κοινωνικής και ευρύτερης ανάπτυξης, οδήγησε στην ανάπτυξη της παιδαγωγικής και τη μελέτη των διεργασιών της μάθησης. Παράλληλα συνέβαλε και στην ανάδειξη της ανάγκης παρέμβασης στη συνάρθρωσή τους με κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς παράγοντες, οι οποίοι άλλοτε δρουν

ενθαρρυντικά και άλλοτε ως εμπόδιο. Αυτήν την παρέμβαση ανέλαβε η Σχολική Κοινωνική Εργασία, που σήμερα είναι επιτακτική λόγω της αλματώδους ανάπτυξης της υποχρεωτικής διά βίου μάθησης και της επιμόρφωσης, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση των μορφών άτυπης εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η πολυετής διάρκεια της ιδιότητας του μαθητή, η σύμπτωση της μαθητικής ζωής με τα πιο κρίσιμα στάδια ανάπτυξης των παιδιών, η επιρροή που δέχεται από πλήθος παραγόντων, όπως η εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική, ο πολιτισμός, οι παραδόσεις, τα έθιμα αλλά και η σύμφυση της με την προοπτική εξέλιξής τους στο μέλλον, στην ενήλικη ζωή και με την εξέλιξη της κοινωνίας.

Τόσο η πρόσβαση και η εγγραφή-φοίτηση όσο και οι διεργασίες της μάθησης τέμνονται και συναρθρώνονται με τις συνθήκες ζωής των μαθητών και των οικογενειών τους, αλλά και με τις συνθήκες που επικρατούν και τους πόρους στην ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα.

Σήμερα, η Σχολική Κοινωνική Εργασία αποσκοπεί να συμβάλει στην επιστημονική και παιδαγωγική θεμελίωση σχολικών μονάδων που εφαρμόζουν ευέλικτα, ανεκτικά, συνεργατικά, συμμετοχικά, συμπεριληπτικά και evidence based μοντέλα.

Μέθοδοι και μοντέλα παρέμβασης Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας εντρυφούν στη μοναδικότητα της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ κάθε συμβαλλόμενου με το υποκείμενο που μαθαίνει, στις αμφοτερόπλευρες προσδοκίες, στις αντιξοότητες που προκύπτουν στη ζωή των οικογενειών τους από ποικίλες καταστάσεις ενδοοικογενειακών κρίσεων, απρόσμενες φυσικές καταστροφές ή από μείζονες κρίσεις, όπως η οικονομική-κοινωνική του 2009 αλλά και η πανδημία Covid-19 του 2020. Οι απαιτούμενες εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες παρέμβασης και έρευνας αποτέλεσαν τον γνώμονα της διάρθρωσης του Προγράμματος Σπουδών του ΠΜΣ, η οποία επίσης αντανakλά τον διεπιστημονικό χαρακτήρα των σπουδών και των ειδικεύσεων της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας.

Η διδασκαλία εξειδικευμένων μαθημάτων και η ανάπτυξη των εργαστηριακών ασκήσεων ενισχύουν τις δεξιότητες εκτίμησης, παρέμβασης και αναστοχασμού, ενώ τα επαγγελματικά προσόντα ενισχύονται μέσω της απόκτησης νέων γνώσεων με έμφαση τις νέες τεχνολογίες.

Το Πρόγραμμα Σπουδών είναι δομημένο από διαλέξεις, εργασίες, παρουσιάσεις περιπτώσεων και εξειδικευμένη Πρακτική Άσκηση.

Η αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τάξης (E-class) όλων των μαθημάτων και της Πρακτικής Άσκησης - Εποπτείας επιτρέπει τη συνεχή επικαιροποίηση του διδακτικού υλικού και την ανοικτή αμφίπλευρη ανατροφοδότηση.

Για την επιτυχή ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών είναι απαραίτητη η εκπόνηση ερευνητικής Διπλωματικής Εργασίας.

Οι διδάσκοντες στο ΠΜΣ, εκτός των μελών ΔΕΠ του Τμήματος και του Ιδρύματος, είναι μέλη ΔΕΠ άλλων ΑΕΙ της χώρας και προσκεκλημένα από Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, Ακαδημαϊκοί Υπότροφοι, Ερευνητές, Διευθυντές Εκπαίδευσης και μονάδων εκπαίδευσης ποικίλων βαθμίδων, όλοι καταξιωμένοι επιστήμονες στα γνωστικά πεδία που θεραπεύει το ΠΜΣ. Στα εργαστήρια καλούνται πολύπειροι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί, αλλά και εκπαιδευτικοί, μαθητές, φοιτητές, όλοι λήπτες παροχών Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας.

Επίσης επιδιώκεται η σύμπραξη με Μεταπτυχιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων και Διακρατικά Erasmus-Mundus, όπως το διακρατικό “Master in advanced development of Social Work”, στο Summer School του οποίου συμβάλλονται ενεργά ομάδες μεταπτυχιακών φοιτητών.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ έχουν πρόσβαση στο σύνολο των παροχών και των διευκολύνσεων που παρέχονται και στους προπτυχιακούς φοιτητές από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, όπως η ηλεκτρονική γραμματειακή διεκπεραίωση αιτημάτων, το κοινόχρηστο δίκτυο Wi-Fi, η βιβλιοθήκη, τα εστιατόρια και κυλικεία, οι Δομές Συμβουλευτικής

και Προσβασιμότητας, Φοιτητικής Μέριμνας, Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας, Καινοτομίας-Επιχειρηματικότητας, αλλά και το Γραφείο Διασύνδεσης.

Επιπλέον, το ΠΜΣ «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων» εντάσσεται στις διαδικασίες διαρκούς αξιολόγησης, βάσει του σχεδίου που έχει καταρτιστεί από την Αρχή Διασφάλισης Ποιότητας και τη Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας του ΔΠΘ. Στην αξιολόγηση συμπεριλαμβάνονται δείκτες που αναδεικνύουν την ανταγωνιστικότητά του, ως προς την προτίμησή του από τους υποψήφιους φοιτητές και από τη συνολική εικόνα του στην αγορά εργασίας.

Η επιτυχής ολοκλήρωση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Β΄ Κύκλος) δίδει στους απόφοιτους πρόσβαση σε Διδακτορικές Σπουδές (Γ΄ Κύκλος), σύμφωνα με τον Κανονισμό Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος (sw.duth.gr - Διδακτορική Διατριβή).

Θερμές ευχές στον καθένα, την κάθε μία και στην ομάδα, για μια ευχάριστη και δημιουργική ακαδημαϊκή εμπειρία.

Η Διευθύντρια του ΠΜΣ

Θεανώ Καλλινικάκη

Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ

1 Ιστορικό

Το ΠΜΣ «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων» αποτελεί εξέλιξη του πρώτου ΠΜΣ Ελληνικού Πανεπιστημίου με γνωστικό αντικείμενο την Κοινωνική Εργασία, «Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Εργασία», που ιδρύθηκε το 2009 στο ΔΠΘ από το Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, με πρωτεργάτριες τη Μαρία Πετμεζίδου, Καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής, και τη Θεανώ Καλλινικάκη, Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας. Το ΠΜΣ συνέχισε τη λειτουργία του και μετά τη διεύρυνση του Τμήματος σε Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης το 2013.

Στην αρχική δομή του είχε δυο κατευθύνσεις και χορηγούσε δύο τίτλους ειδίκευσης: στην «Κοινωνική Εργασία με Παιδιά και Οικογένειες» και στην «Κοινωνική Πολιτική - Διαχείριση Κοινωνικών Προγραμμάτων» (2009-2013). Το διάστημα 2014-2019 τους τίτλους «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση», και «Κοινωνική Πολιτική - Διαχείριση Κοινωνικών Προγραμμάτων» ως το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018, και το διάστημα 2018-2020 τον τίτλο «Κοινωνική Πολιτική σε Καταστάσεις Κρίσης».

Η άμεση απόκριση πτυχιούχων του Τμήματος, αλλά και των Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας των ΤΕΙ της χώρας, εκφράστηκε με πληθώρα αιτήσεων συμμετοχής στις εκάστοτε εξετάσεις προκηρύξεις του εν λόγω ΠΜΣ.

Εκατόν εξήντα επτά (167) μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν λάβει το Δίπλωμα Μεταπτυχιακής Ειδίκευσης. Συγκεκριμένα, εξήντα ένας (61) στην κατεύθυνση της Κοινωνικής Πολιτικής και εκατόν έξι (106) στην κατεύθυνση της Κοινωνικής Εργασίας. Από αυτούς, οι τριάντα ένας (31) το Δίπλωμα «Κοινωνικής Εργασίας με Παιδιά και Οικογένειες» και εβδομήντα πέντε (75) το Δίπλωμα Μεταπτυχιακής Ειδίκευσης στην «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση».

Ενδεικτική αποτύπωση της πορείας του έχει συνοψιστεί στον συλλογικό τόμο *Διαδρομές Κοινωνικής Έρευνας*, που εκδό-

θηκε το 2016 σε επιμέλεια των Θ. Καλλινικάκη και Μ. Πετμεζίδου, στον οποίο περιλαμβάνονται πτυχιακές εργασίες που εκπονήθηκαν από μεταπτυχιακούς φοιτητές (rms.socadm.duth.gr).

Η αυτονόμηση των προπτυχιακών σπουδών Κοινωνικής Εργασίας με την τριχοτόμηση του Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης, και την αυτοτελή λειτουργία Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας (ΦΕΚ 70/Α/7.5.2019, Ν. 4610, άρθρο 64) από το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, ευόδωσε την εξέλιξη του ΠΜΣ σε αυτοτελές στο αντικείμενο της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας με περαιτέρω εξειδίκευση στην «ένταξη των ετεροτήτων», καθώς και την αύξηση του αριθμού εισακτέων σε είκοσι τέσσερις (24) (ΦΕΚ1619/Β/28.4.2020).

Αντίστοιχη πορεία συνεχούς λειτουργίας έχει διαγράψει και το διαϊδρυματικό-διατμηματικό ΠΜΣ «Συμβουλευτική Ψυχολογία και Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση, την Υγεία και την Εργασία», που είχε ιδρυθεί το 2009 από την Κατεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας του αρχικού Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης και το ΤΕΑΠΗ του ΕΚΠΑ. Μετά την αυτονόμηση του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, το 2020 επανιδρύθηκε διευρυμένο με συμβαλλόμενο και το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και τίτλο «Συμβουλευτική (Counselling)», με επισπεύον Τμήμα το ΤΕΑΠΗ (www.gcrp.ecd.uoa.gr).

Συνεπώς, τα δυο αυτά ΠΜΣ συνεχίζουν και φέτος την επιτυχή εκπαιδευτική πορεία τους στον χώρο των Ελληνικών Πανεπιστημίων για 11^η συνεχή ακαδημαϊκή χρονιά.

Το γνωστικό αντικείμενο του ΠΜΣ «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων» αφορά μία από τις εξειδικεύσεις της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας, αυτήν της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας, παραδοσιακή και διαρκώς εξελισσόμενη σε διεθνές επίπεδο. Η εστίασή του στην ένταξη των ετεροτήτων αντλεί από τη σύγχρονη πολυπολιτισμική σύνθεση όλων των μονάδων εκπαίδευσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, από τη λειτουργία διακριτών μονάδων για μαθητές με ειδικές ανάγκες, αναπηρίες κλπ. και Ρομά, από την κοινωνική-πολιτισμική πραγματικότητα της

Θράκης όπου εδράζεται και από την επέκταση της συμπεριληπτικής ένταξης στην εκπαίδευση μεταναστών και αιτούντων άσυλο στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση-Ένταξη Ετεροτήτων», οι μεταπτυχιακοί φοιτητές εφοδιάζονται με τεκμηριωμένες, ειδικές γνώσεις σχετικά με τις σύγχρονες προσεγγίσεις και την έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας. Έμφαση δίνεται στην προαγωγή της διεπιστημονικής και συγκριτικής έρευνας σε θέματα εκπαιδευτικής και κοινωνικής ένταξης, αλλά και σε παρεμβάσεις που ευνοούν την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών και των νέων στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από τις φυσικές, πολιτισμικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές τους, και για την ευημερία των ίδιων και των οικογενειών τους.

2 Σκοπός και στόχοι του ΠΜΣ

Σκοπός του ΠΜΣ είναι να προσφέρει εξειδικευμένη γνώση σε ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών της Κοινωνικής Εργασίας και να προάγει την έρευνα, με επίκεντρο τη λειτουργία των μονάδων εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, κατάρτισης και διάβιου μάθησης ως συμμετοχικών, οικο-αναπτυξιακών πλαισίων δράσης, διεπιστημονικής και διακοινοτικής συνεργασίας. Παρέχει υψηλού επιπέδου θεωρητική εκπαίδευση και πρακτική εξειδίκευση σε όλους τους τομείς της διάγνωσης, πρόληψης και αντιμετώπισης ταχύτατα εξελισσόμενων φαινομένων στο πεδίο της εκπαίδευσης.

Ειδικότεροι στόχοι του είναι η παροχή γνώσης για την πρώιμη συμβολή και την έγκαιρη παρέμβαση για τη συμπερίληψη «όλων» των μαθητών (παιδιών, εφήβων και εκείνων που βρίσκονται σε κίνδυνο αποκλεισμού, πρώιμης διακοπής της φοίτησης ή περιθωριοποίησης στη μονάδα εκπαίδευσής τους), και για την επανάκτηση της λειτουργικότητας των μαθητών και του περιβάλλοντός τους -οικογενειακού, σχολικού, κοι-

νωνικού-, ύστερα από απώλειες και πλήγματα που προκαλούν οι αντιξοότητες, οι καταστάσεις κρίσης και η μακρόχρονη αποστέρηση.

Στοχεύει επίσης στην ανάπτυξη της ικανότητας των μεταπτυχιακών φοιτητών για

- κριτική ανάλυση πολύπλοκων ανθρώπινων καταστάσεων, που σχετίζονται με ρόλους και ευθύνες σε θέματα
- καλλιέργεια δεξιοτήτων με σκοπό τον σχεδιασμό, τη δημιουργία και την υλοποίηση στοχοθετημένων έργων μικρής κλίμακας στη σχολική κοινότητα
- βελτίωση των προσωπικών και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, με απώτερο στόχο αυτές να ανταποκρίνονται στις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες
- οργάνωση και αποτελεσματική χρήση του χρόνου και της δυναμικής, και ανάληψη ευθύνης για την ολοκλήρωση ενός πρωτότυπου έργου
- ανάπτυξη υλικού και δραστηριοτήτων για κατανόηση των διαφοροποιήσεων και των συμπτώσεών τους
- σχεδιασμό διαδικτυακών εφαρμογών, προσαρμόσιμων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, και στις περιγράψιμες συνθήκες εκπαίδευσης (τυπική, άτυπη, ανοικτή, διά βίου).

Το ΠΜΣ αποβλέπει και στην εμπάθυνση σε αντικείμενα τα οποία συνιστούν βασικά εφόδια του κοινωνικού λειτουργού για την άσκηση της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας, όπως:

- η δυναμική των ομάδων
- η Συμβουλευτική Κοινωνική Εργασία με γονείς και οικογένειες
- η συμβουλευτική παιδιών και εφήβων
- η διάγνωση και πρώιμη παρέμβαση δυσκολιών μάθησης, εξελικτικών, συναισθηματικών και κοινωνικών προβλημάτων
- η διεπαγγελματική συμβουλευτική (interprofessional consultation)

- οι στρατηγικές δικτύωσης, διαβούλευσης και διεπιστημονικής συνεργασίας
- η ενσωμάτωση και αξιοποίηση της τέχνης και της τεχνολογίας σε σύγχρονα θέματα πρόληψης, διάγνωσης και αντιμετώπισης
- η ανάδειξη ερευνητικών τομέων που μπορούν να οδηγήσουν σε προγράμματα εφαρμοσμένων ερευνών, τόσο στον χώρο εργασίας (μονάδες εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων) όσο και σε συνεργασίες με άλλους συναφείς φορείς (Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα), εσωτερικού και εξωτερικού.

Το ΠΜΣ αποσκοπεί στην ανάπτυξη νέου επιστημονικού δυναμικού (σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί) για τη στελέχωση των μονάδων εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, των ΚΕΔΑΣΥ, ΕΔΕΑΥ, ΣΜΕΑ, καθώς και των ΚΔΑΠμεΑ, ΚΔΑΠ ή συναφών μονάδων που απευθύνονται σε μαθητές των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας, ψυχικής υγείας, απεξάρτησης και δικαιούσων παιδιών, εφήβων και νεαρών ενηλίκων.

3 Όργανα διοίκησης του ΠΜΣ

Η Συντονιστική Επιτροπή είναι αρμόδια για:

- τη διαμόρφωση και την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών του ΠΜΣ
τον έλεγχο της υλοποίησης του προγράμματος
- την προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για συμμετοχή στο πρόγραμμα
- τη διαδικασία της επιλογής των υποψηφίων και της εγγραφής των νέων μεταπτυχιακών φοιτητών
- τη διάθεση των πόρων του ΠΜΣ (δίδακτρα, χορηγίες, δωρεές, κ.ά.)
- τη λήψη αποφάσεων για φοιτητικά (π.χ. αναστολή φοίτησης, παράταση εξαμήνου, υποτροφίες, κ.ά.) και όλα τα θέ-

ματα που αφορούν την απρόσκοπτη λειτουργία του ΠΜΣ.

Ο/η Διευθυντής/τρια του ΠΜΣ ορίζεται από τη Συνέλευση του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας ως υπεύθυνος/νη να:

- συντονίζει και παρακολουθεί την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών του ΠΜΣ και του παρόντος εσωτερικού κανονισμού σε όλα τα θέματα
- εισηγείται στη Συντονιστική Επιτροπή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος προτάσεις για την αποτελεσματική λειτουργία και τη βελτίωσή της
- επιλαμβάνεται όλων των θεμάτων άρτιας διοικητικής και ακαδημαϊκής λειτουργίας καθώς και των φοιτητικών θεμάτων
- συντάσσει τις εκθέσεις αξιολόγησης του ΠΜΣ και
- προβαίνει σε λήψη αποφάσεων για θέματα που προσδιορίζονται από σχετική εξουσιοδότηση της Συντονιστικής Επιτροπής.

4 Επιλογή μεταπτυχιακών φοιτητών και φοιτητριών

Στο ΠΜΣ γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας ΑΕΙ και ΤΕΙ της ημεδαπής και αναγνωρισμένων ομοταγών Ιδρυμάτων της αλλοδαπής, όπως αυτά ορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Οι ενδιαφερόμενοι να φοιτήσουν σε αυτό υποβάλλουν στη Γραμματεία του ΠΜΣ

- αίτηση
- αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα
- πιστοποιητικό προπτυχιακών σπουδών (με αναλυτική βαθμολογία)

- πιστοποιητικό επάρκειας αγγλικής ή και άλλης γλώσσας
- δύο συστατικές επιστολές
- δημοσιεύσεις και άλλες επιστημονικές εργασίες που τυχόν έχουν εκπονήσει.

Ως υπεράριθμα γίνονται δεκτά έως δύο μέλη του διοικητικού προσωπικού του ΔΠΘ που πληρούν τα κριτήρια εισαγωγής χωρίς καταβολή διδάκτρων, σύμφωνα με απόφαση της Συγκλήτου.

Οι Αιτήσεις υποβάλλονται μαζί με τα απαραίτητα δικαιολογητικά στη Γραμματεία του ΠΜΣ (σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή) εντός του Μαΐου κάθε ακαδημαϊκού έτους. Όσοι πληρούν τα τυπικά κριτήρια υποβάλλονται σε προφορική συνέντευξη. Ο τελικός πίνακας των επιτυχόντων επικυρώνεται από τη Συνέλευση και αναρτάται στην ιστοσελίδα του Τμήματος. Οι επιλεγμένοι φοιτητές εγγράφονται στη Γραμματεία του ΠΜΣ εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του Σεπτεμβρίου. Σε περίπτωση μη εγγραφής επιλεγμένου φοιτητή είναι δυνατή η αναπλήρωσή του από επιλαχόντα, κατά τη σειρά του πίνακα επιλαχόντων, εντός δύο εβδομάδων από τη λήξη της προθεσμίας εγγραφής.

Η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εισαγωγή νέων φοιτητών και φοιτητριών ανακοινώνεται στις ιστοσελίδες του ΠΜΣ (rms.socadm.duth.gr) και του Τμήματος (www.sw.duth.gr).

Η επιλογή των εισακτέων στο ΠΜΣ γίνεται από Τριμελή Επιτροπή μελών ΔΕΠ του Τμήματος, η οποία συγκροτείται με απόφαση της Συνέλευσης.

Τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων είναι συγκεκριμένα, ποσοτικά και ποιοτικά, και γίνονται γνωστά στους/τις υποψηφίους/ες με την προκήρυξη του ΠΜΣ (ΦΕΚ 1834/Β/13.5.2020). Η μοριοδότησή τους δίδεται στον παρακάτω πίνακα:

Υποψηφιότητα:

Κριτήρια	Πτυχίο - Τίτλος Κοινωνικής Εργασίας	Άλλο Πτυχίο - Τίτλος	Συντελεστής	Μόρια
Βαθμός πτυχίου ΚΕ	(Αυτοτελής)		Χ1,2	
Βαθμός Β' πτυχίου		(+1,6)		
Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών	ΜΤΣ (+2)	ΜΤΣ (+1,5)		
	ΔΡ (+3)	ΔΡ (+2)		
Αγγλική γλώσσα - Επίπεδο γνώσης				
Α' (-) Β' (+1) Γ' (+1,5)				
Β' ξένη γλώσσα	Επίπεδο γνώσης			
Α' (+0,7) Β' (+0,6) Γ' (-)				
Δημοσιεύσεις	Σε περιοδικό με κριτές (+0,6)	Σε πρακτικά συνεδρίων (+0,4)		
Επαγγελματική εμπειρία	Θέση Σχολικού Κοινωνικού Λειτουργού (ελάχιστο 8μηνο) (+1, 4)	Θέση Κοινωνικού Λειτουργού (ελάχιστο 8μηνο) (+1)		
Ερευνητικό έργο (πέραν πτυχιακής, ΜΔΕ, ή δημοσίευσης ως ανωτέρω)	(+0,8)			
Συνέντευξη	(+1)	(+2)	(+3)	
Σύνολο μορίων				

Σχόλια:

Υπογραφή

Ημερομηνία: / /2021

Αριθμός εισακτέων: Ο αριθμός εισακτέων στο πρόγραμμα ορίζεται κατ' ανώτατο όριο σε είκοσι τέσσερις (24) ανά ακαδημαϊκό έτος.

5 Η οργάνωση του ΠΜΣ

5.1 Χρονική διάρκεια των σπουδών - ECTS

Για την απονομή του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών απαιτείται **πλήρης φοίτηση** δύο (2) εξάμηνων διδασκαλίας και Πρακτικής Άσκησης - Εποπτείας και ένα (1) εξάμηνο για την εκπόνηση και υποβολή προς κρίση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας.

Η **μερική φοίτηση** διαρκεί πέντε (5) εξάμηνα: τέσσερα (4) εξάμηνα διδασκαλίας και Πρακτικής Άσκησης και ένα (1) εξάμηνο εκπόνησης και υποβολής προς κρίση της Διπλωματικής Εργασίας. Η πρόθεση μερικής φοίτησης δηλώνεται εγγράφως κατά την εγγραφή ή μετά την ολοκλήρωση της α' ενότητας μαθημάτων Α' εξαμήνου και συνοδεύεται από τη δήλωση των μαθημάτων που θα παρακολουθήσει ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια το Α' και Β' εξάμηνο του Α' έτους. Το σύνολο των πιστωτικών μονάδων (ECTS) των εν λόγω μαθημάτων δεν μπορεί να υπερβαίνει τις δεκαπέντε (15) ανά εξάμηνο.

Κάθε εξάμηνο αντιστοιχεί σε τριάντα (30) ECTS και η εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας επίσης τριάντα (30) ECTS. Η έναρξη των μαθημάτων Α' εξαμήνου ορίζεται τον μήνα Οκτώβριο και η λήξη των μαθημάτων Β' εξαμήνου τον μήνα Μάιο έκαστου ακαδημαϊκού έτους. Το ωρολόγιο πρόγραμμα του εξαμήνου αναρτάται στον ιστότοπο του ΠΜΣ.

Περιλαμβάνει παραδόσεις, σεμινάρια, εξειδικευμένες διαλέξεις, ατομικές ή ομαδικές εργασίες, προφορικές παρουσιάσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών, καθώς και εργαστηριακές ασκήσεις ή Πρακτική Άσκηση συνοδευόμενη από Εποπτεία. Ορισμένες διαλέξεις και σεμινάρια μπορεί να πραγματοποιούνται στην αγγλική γλώσσα.

Η παρακολούθηση των μαθημάτων και εργαστηρίων, αλλά και η πραγματοποίηση της Πρακτικής Άσκησης είναι υποχρεωτική.

Το Γ' εξαμήνο αφιερώνεται στην εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας, την οποία υποβάλουν στη λήξη του σε χρόνο που ορίζει η Συντονιστική Επιτροπή.

5.2 Δίδακτρα

Τα τέλη φοίτησης ανέρχονται σε δυο χιλιάδες τετρακόσια (2.400) Ευρώ. Η καταβολή τους είναι τμηματική σε τρεις δόσεις. Η πρώτη καταβάλεται κατά την εγγραφή και οι άλλες δύο δόσεις πριν την έναρξη του Β' και Γ' εξαμήνου σε ημερομηνίες που ορίζει η Γραμματεία του ΠΜΣ.

Η καταβολή των διδάκτρων γίνεται στον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του ΔΠΘ.

Οι υπόχρεοι διδάκτρων οφείλουν να τα έχουν εξοφλήσει προκειμένου να δύνανται να πάρουν το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσής τους.

5.3 Απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης

Απαλλάσσονται από τα τέλη φοίτησης οι φοιτητές/τριες ΠΜΣ των οποίων το εισόδημα (ατομικό ή οικογενειακό) δεν υπερβαίνει το μιν ατομικό το εκατό τοις εκατό (100%), το δε οικογενειακό το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα κάθε φορά δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Η απαλλαγή αυτή παρέχεται για τη συμμετοχή τους σε ένα μόνο ΠΜΣ.

Σε κάθε περίπτωση, οι απαλλασσόμενοι/ες φοιτητές/τριες δεν θα ξεπερνούν το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού αριθμού των φοιτητών/τριών που εισάγονται στο ΠΜΣ. Αν οι δικαιούχοι υπερβαίνουν το ανώτερο ποσοστό, επιλέγονται με σειρά κατάταξης, ξεκινώντας από αυτούς/ές που έχουν το μικρότερο εισόδημα.

5.4 Υποτροφίες

Χορηγούνται υποτροφίες αριστείας σε μεταπτυχιακούς/κές φοιτητές/τριες πλήρους φοίτησης με βάση τον μέσο όρο

βαθμολογίας των Α' και Β' εξαμήνων. Το ύψος και η διαδικασία χορήγησης υποτροφιών και οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των υποτρόφων καθορίζονται από τη Συνέλευση του Τμήματος ύστερα από πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές μπορούν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες οικονομικής ενίσχυσης, ή υποτροφιών από φορείς, όπως για παράδειγμα το ΙΚΥ.

5.5 Σύμβουλος σπουδών

Με στόχο

(α) να αποκτήσουν οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες μια σαφή εικόνα για τις δυνατότητες που τους προσφέρει το πρόγραμμα

(β) να οργανώσουν το ατομικό τους πρόγραμμα μαθημάτων με τον πιο κατάλληλο για τα ενδιαφέροντά τους τρόπο και

(γ) να βοηθηθούν στις επιλογές που θα χρειαστεί να κάνουν ή σε αντιξοότητες που θα αντιμετωπίσουν στη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών (επιλογή μαθημάτων, πρόοδος φοίτησης, κ.ά.)

ορίζεται για κάθε μεταπτυχιακό/ή φοιτητή/τρια ένας/μία διδάσκων/σκουσα, μέλος ΔΕΠ, ως σύμβουλος.

Οι σύμβουλοι ορίζονται στην αρχή του Α' εξαμήνου σπουδών και συνεργάζονται με τους/τις φοιτητές/τριες που αναλαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους.

6 Δομή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Το ΠΜΣ ξεκινά το χειμερινό εξάμηνο εκάστου ακαδημαϊκού έτους. Για την απόκτηση Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών απαιτούνται συνολικά ενενήντα (90) πιστωτικές μονάδες (ECTS).

Κατά τη διάρκεια του **πρώτου εξαμήνου** οι μεταπτυχιακοί φοιτητές υποχρεούνται να παρακολουθήσουν επιτυχώς τέσσερα (4) μαθήματα, εκ των οποίων τα τρία (3) είναι Υποχρεωτικά και ένα (1) Επιλογής. Μετέχουν επίσης σε «Εργαστήρια δεξιοτήτων Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας: δημιουργικότητα, τέχνη, διαπολιτισμικές δεξιότητες και αναστοχασμός», μέσω των οποίων υποστηρίζεται η επιλογή του πεδίου και ο τεκμηριωμένος σχεδιασμός των αντικειμένων της Πρακτικής Άσκησής τους.

Στο **δεύτερο εξάμηνο** οι μεταπτυχιακοί φοιτητές διδάσκονται δύο (2) Υποχρεωτικά Μαθήματα και δύο (2) Επιλογής, και πραγματοποιούν το κύριο μέρος της Πρακτικής Άσκησής τους που συνοδεύεται από εποπτεία.

Τα Μαθήματα Επιλογής Α' και Β' εξαμήνου προσφέρονται στην εισαγωγική, πρώτη ενότητα διδασκαλίας (Οκτωβρίου και Φεβρουαρίου αντίστοιχα), προκειμένου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές να καταλήξουν στην/στις επιλογή/γές τους αφού γίνουν κοινωνοί του περιεχομένου και των απαιτήσεων εκάστου μαθήματος. Ακολουθούν οι δηλώσεις, με βάση τις οποίες **προσφέρονται σε ελάχιστο αριθμό έξι (6) μεταπτυχιακών φοιτητών.**

Η διδασκαλία των μαθημάτων πραγματοποιείται διά ζώσης σε ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%) και εξ αποστάσεως τριάντα τοις εκατό (30%), η οποία δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από την ισχύουσα νομοθεσία (35%).

Ορισμένα μαθήματα του ΠΜΣ συνοδεύονται από εργαστήρια που στοχεύουν στην εμπέδωση των θεωρητικών γνώσε-

ων, μέσα από σύνδεση θεωρίας και πράξης. Τα εργαστήρια περιλαμβάνουν παρατήρηση, πρακτική εξάσκηση σε επιμέρους δεξιότητες, ανατροφοδότηση (από τους διδάσκοντες αλλά και από τους συμφοιτητές), συζήτηση και επαναλήψεις.

Η Πρακτική Άσκηση συνοδεύεται από Εποπτεία, την οποία παρέχουν μέλη ΔΕΠ, ή και επιστημονικοί συνεργάτες του Τμήματος. Στο σύνολό της αντιστοιχεί σε είκοσι (20) πιστωτικές μονάδες (ECTS). Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή της υποστηρίζεται από το «Εργαστήριο δεξιοτήτων Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας: δημιουργικότητα, τέχνη, διαπολιτισμικές δεξιότητες και αναστοχασμός».

Το εξήντα τοις εκατό (60%) των πιστωτικών μονάδων (ECTS) της Πρακτικής Άσκησης εξασφαλίζεται από την υλοποίηση ειδικά σχεδιασμένων project που θα απευθύνονται σε παιδιά, ομάδες τάξης ενδιαφερόντων, ή ειδικού στόχου, γονείς, εκπαιδευτικούς και διεπιστημονικές ομάδες. Πραγματοποιείται σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) ή/και σε Σχολικές Μονάδες Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης -όπου φοιτούν μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλοδαποί ή με προέλευση από μειονότητες- σε Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ), σε Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας, σε Συμβουλευτικούς Σταθμούς των Δήμων, σε Κέντρα Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής, σε σχολεία που λειτουργούν εντός δημόσιων νοσοκομείων και σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ), εποπτευόμενα από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τα οποία παρέχουν εκπαίδευση, κατάρτιση και συμβουλευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες σε παιδιά, εφήβους και σε άτομα άνω των δεκαπέντε (15) ετών με αναπηρίες.

Το σαράντα τοις εκατό (40%) των πιστωτικών μονάδων (ECTS) εξασφαλίζεται από την εποπτεία - θεωρητική τεκμηρίωση σχεδιασμού, στοχοθέτηση, επιλογή μεθόδου, διαδικασίες εφαρμογής, αποτίμηση απόδοσης, αναστοχασμός και

τη γραπτή αποτύπωση του κάθε εγχειρήματος.

Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία εκπονείται στο Γ΄ εξάμηνο. Η διαδικασία της εκπόνησης υποστηρίζεται από τα Σεμινάρια I και II: «Μέθοδοι και Τεχνικές Κοινωνικής Ανάλυσης», ή και από ομάδες εργασίας.

Η Διπλωματική Εργασία κατατίθεται ολοκληρωμένη στη λήξη του εξαμήνου και υποστηρίζεται ενώπιον τριμελούς εξεταστικής επιτροπής. Αντιστοιχεί σε τριάντα (30) πιστωτικές μονάδες (ECTS).

Για την απονομή του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών απαιτείται η επιτυχής εξέταση στα προβλεπόμενα μαθήματα του ΠΜΣ και η επιτυχής αξιολόγηση της Πρακτικής Άσκησης και της Διπλωματικής Εργασίας.

6.1 Πρόγραμμα μαθημάτων

Τα προσφερόμενα μαθήματα είναι τα ακόλουθα:

Α΄ Εξάμηνο	
Μαθήματα	ECTS
1 Κοινωνική Εργασία σ' ένα σχολείο για όλους. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές συμβουλευτικής (Υ)	5
2 Κριτική Κοινωνική Εργασία και ένταξη ετεροτήτων (Υ)	5
3 Ανθεκτικότητα, απώλεια, πένθος, τραύμα, κακοποίηση στο εκπαιδευτικό και οικογενειακό περιβάλλον (Υ)	5
Πρακτική Άσκηση σε ενταξιακές δομές εκπαίδευσης: σχεδιασμός-προεργασία παρεμβάσεων (Υ)	10
4 Εργαστήριο δεξιοτήτων Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας: δημιουργικότητα, τέχνη, διαπολιτισμικές δεξιότητες και αναστοχασμός (Υ)	–

5 Μετανάστες, πρόσφυγες και μειονότητες:
Διεθνής προστασία, πολιτικές και κοινωνία των πολιτών (Ε)

5

6 Εξαρτήσεις και διαδίκτυο (Ε)

Σύνολο Α' εξαμήνου

30

Β' Εξάμηνο

Μαθήματα

ECTS

Πρακτική Άσκηση σε ενταξιακές δομές εκπαίδευσης (Υ)

6

Εποπτεία (Υ)

4

1 Εργαστήριο δεξιοτήτων Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας:
δημιουργικότητα, τέχνη, διαπολιτισμικές δεξιότητες και
αναστοχασμός (Υ)

—

2 Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας στην εκπαίδευση (Υ)

5

3 Δυναμική των ομάδων: Βιώματα και βιωμένοι χώροι (Υ)

5

4 Συμβουλευτική μαθητών-φοιτητών, καταρτιζόμενων
με αναπηρία (Ε)

5*

5 Στατιστική ανάλυση δεδομένων (Ε)

6 Η οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και
η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού (Ε)

25

Σύνολο Β' εξαμήνου		30
Γ' Εξάμηνο		
Μαθήματα		ECTS
1	Σεμινάρια Ι και ΙΙ: Μέθοδοι και Τεχνικές Κοινωνικής Ανάλυσης (Υ)	–
2	Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία	30
Σύνολο Γ' εξαμήνου		30
Σύνολο πιστωτικών μονάδων (ECTS)		90

* προσμετρώνται οι πιστωτικές μονάδες τού επιλεγέντος από τρία προ-σφερόμενα μαθήματα.

6.2 Διεπιστημονικά σεμινάρια, workshops, συνέδρια

Στο πλαίσιο του ΠΜΣ οργανώνονται διεπιστημονικά σεμινάρια. Επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό παρουσιάζουν προβληματισμούς και εμπειρίες που συνδέονται με το φάσμα γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει το ΠΜΣ. Πραγματοποιούνται επίσης workshops, ημερίδες ή και συνέδρια σε επιλεγμένο θέμα με διεθνή συμμετοχή.

7 Κανονισμός φοίτησης και αξιολόγησης

7.1 Συμμετοχή στα μαθήματα

Η παρακολούθηση όλων των μαθημάτων (Υποχρεωτικών και Επιλεγόμενων) και η συμμετοχή στη διαδικασία εξέτασής τους είναι υποχρεωτική.

Κάθε μάθημα περιλαμβάνει τριάντα έξι (36) ώρες διδασκαλίας, εκ των οποίων είκοσι τέσσερις (24) πραγματοποιούνται διά ζώσης και δώδεκα (12) εξ αποστάσεως.

- Τα διά ζώσης μαθήματα, ένας αριθμός συναντήσεων του Εργαστηρίου Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας και τα Σεμινάρια I και II πραγματοποιούνται απογευματινές ώρες Πέμπτης, Παρασκευής και Σαββατοκύριακα για διευκόλυνση των εργαζόμενων μεταπτυχιακών φοιτητών.
- Οι εξ αποστάσεως διδασκαλίες, η Εποπτεία της Πρακτικής Άσκησης και ένας αριθμός συναντήσεων του Εργαστηρίου Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας πραγματοποιούνται απογευματινές ώρες εργάσιμων ημερών.
- Η Πρακτική Άσκηση πραγματοποιείται σε χρόνο-ωράρια που εγκρίνονται από τους φορείς όπου τοποθετούνται οι ασκούμενοι.

7.2 Πιστωτικές μονάδες (ECTS) μαθημάτων

Οι πιστωτικές μονάδες για κάθε μάθημα κυμαίνονται από πέντε (5) έως δέκα (10).

Οι πιστωτικές μονάδες για τα δύο διδακτικά εξάμηνα ανέρχονται σε εξήντα (60). Σε αυτές προστίθενται τριάντα (30) πιστωτικές μονάδες για τη Μεταπτυχιακή Εργασία. Συνεπώς **το ΠΜΣ αντιστοιχεί σε ενενήντα (90) πιστωτικές μονάδες συνολικά.**

7.3 Όριο απουσιών - Διδακτικές μέθοδοι

Η παρακολούθηση των μαθημάτων και των σεμιναρίων είναι υποχρεωτική και διαπιστώνεται με ευθύνη του διδάσκοντος.

Επιτρέπονται μέχρι δύο (2) απουσίες (μία δικαιολογημένη και μία αδικαιολόγητη) τρίωρης διάρκειας σε κάθε μάθημα. Στην περίπτωση που ο αριθμός απουσιών είναι μεγαλύτερος των δύο (2) και οι λόγοι απουσίας είναι σοβαροί (εξαιρουμένων των επαγγελματικών υποχρεώσεων), τότε μετά από αίτηση του/της ενδιαφερόμενου/ης μεταπτυχιακού/ής φοιτητή/τριας η περίπτωση εξετάζεται από τη Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ, η οποία εισηγείται την απόφασή της στη Συνέλευση του Τμήματος για την τελική έγκριση. Σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί ο αριθμός των έντεκα (11) παρουσιών, ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια θεωρείται αποτυχών/ούσα στο μάθημα.

Η διδασκαλία μπορεί να περιλαμβάνει παραδόσεις, σεμινάρια, εξειδικευμένες διαλέξεις και συλλογικές εργασίες, προφορικές ή γραπτές.

7.4 Πρακτική Άσκηση και Εποπτεία

Η Πρακτική Άσκηση συνίσταται στην τοποθέτηση των μεταπτυχιακών φοιτητών σε φορείς όπου ασκείται Σχολική Κοινωνική Εργασία με μαθητές όλων των βαθμίδων, τις οικογένειές τους, τους διδάσκοντες και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους, με σκοπό την εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που αποκτούν στην πράξη και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της εξειδίκευσής τους.

Η Πρακτική Άσκηση συντονίζεται από τον/την υπεύθυνο/η της Πρακτικής Άσκησης κάθε εξαμήνου από κοινού με τους/τις επόπτες/τριες, οι οποίοι/ες προέρχονται κυρίως από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Η συνολική της διάρκεια είναι πεντακόσιες (500) ώρες, κατανεμημένες στο Α΄ και Β΄ εξάμηνο. Ο σχεδιασμός, η ευκρινής στοχοθέτηση, η διεξαγωγή και η αξιολόγησή της υπο-

στηρίζεται από τη μελέτη ιδεών, τη δοκιμή εργαλείων, την ανάλυση στόχων και πρωτότυπων προτάσεων, που αναπτύσσονται στο «Εργαστήριο δεξιοτήτων Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας: δημιουργικότητα, τέχνη, διαπολιτισμικές δεξιότητες και αναστοχασμός». Συνοδεύεται από Εποπτεία, που πραγματοποιείται από μέλη ΔΕΠ και επιστημονικούς συνεργάτες του Τμήματος.

Η Πρακτική Άσκηση πραγματοποιείται σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ή/και σε Σχολικές Μονάδες Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, όπου φοιτούν μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλοδαποί ή με προέλευση από μειονότητες. Επίσης διεξάγεται και σε Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης, Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας, Συμβουλευτικούς Σταθμούς των Δήμων, Κέντρα Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής, σχολεία που λειτουργούν εντός δημόσιων νοσοκομείων και σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου, ή πιστοποιημένες ΜΚΟ που παρέχουν εκπαίδευση, κατάρτιση και συμβουλευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες σε παιδιά, εφήβους και σε άτομα άνω των δεκαπέντε (15) ετών με αναπηρίες. Η Πρακτική Άσκηση διεξάγεται επίσης σε δράσεις και προγράμματα που αναπτύσσονται από Μονάδες Συμβουλευτικής και Σταδιοδρομίας ΑΕΙ και το «Εργαστήριο Κοινωνικής και Κοινωνικής Εργασίας και Συμβουλευτικής» με ίδια ή συναφή με τα παραπάνω αντικείμενα.

Η κατανομή των φοιτητών/τριών στις δομές Πρακτικής Άσκησης και την Εποπτεία γίνεται από τον/την υπεύθυνο/η Πρακτικής Άσκησης σε συνεργασία με τους/τις επόπτες/τριες. Στη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης οι ασκούμενοι/νες ενημερώνουν τα σχετικά παρουσιολόγια, ημερολόγια και έντυπα αξιολόγησης.

Οι ασκούμενοι/ες φοιτητές/τριες τηρούν το ωράριο εργασίας του φορέα Πρακτικής Άσκησης, το οποίο δεν μπορεί να είναι λιγότερο από 6 ώρες/ημέρα. Πιθανές απουσίες πρέπει να είναι δικαιολογημένες (ανώτατο όριο 3 δικαιολογημένες

ημερήσιες), για τις οποίες ειδοποιείται έγκαιρα τόσο ο φορέας και ο/η επόπτης/τρια όσο και η Γραμματεία του ΠΜΣ, όπου και κατατίθεται σχετικό δικαιολογητικό (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας από δημόσιο νοσοκομείο).

Ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) των πιστωτικών μονάδων (ECTS) εξασφαλίζεται από την Εποπτεία, τη θεωρητική τεκμηρίωση του σχεδιασμού παρέμβασης σε ομάδα, ή μελέτης περίπτωσης (case study), με αναλυτική περιγραφή της στοχοθέτησης, της μεθόδου, των διαδικασιών εφαρμογής, της περιγραφής του έργου σε σύνδεση με τον στόχο, της αποτίμησης απόδοσης, τον αναστοχασμό, την αυτοαξιολόγηση και τη γραπτή αποτύπωση των επιμέρους συνεδριών κάθε μιας παρέμβασης (project). Η εποπτεία διεξάγεται σε μικρές ομάδες 4-5 ατόμων διά ζώσης και διαδικτυακά, έχει διάρκεια 90' και δεκαπενθήμερη συχνότητα.

7.5 Εκπόνηση Διπλωματικής Εργασίας

Ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια υποχρεούται ατομικά να εκπονήσει και με επιτυχία να υποστηρίξει δημόσια τη Μεταπτυχιακή Διπλωματική του/της Εργασία στο Γ' εξαμήνο σπουδών. Το θέμα της πρέπει να σχετίζεται με το ευρύτερο αντικείμενο του ΠΜΣ και να αξιοποιεί τις γνώσεις, τις μεθόδους, τα μοντέλα παρέμβασης ή τις ειδικές εφαρμογές που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο της φοίτησης στο ΠΜΣ.

7.5.1 Αίτηση-Υποβολή θέματος

Η υποβολή του θέματος της ΜΔΕ πραγματοποιείται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση των μαθημάτων Α' και Β' εξαμήνου καθώς και της Πρακτικής Άσκησης-Εποπτείας.

Στα μέσα Ιουνίου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές υποβάλλουν αίτηση, στην οποία αναγράφεται ο προτεινόμενος τίτλος της Διπλωματικής Εργασίας, ο/η προτεινόμενος/ή επιβλέπων/ουσα και επισυνάπτεται περίληψη της προτεινόμενης εργασίας στη Γραμματεία του ΠΜΣ. Η διατύπωση του θέματος οριστικοποιείται το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου και υποβάλλεται αναλυτική πρόταση στη Γραμματεία του ΠΜΣ.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές οι οποίοι δεν καταθέτουν την αίτηση εντός των χρονικών ορίων που ορίζονται από τον Εσωτερικό Κανονισμό μεταθέτουν, με δική τους ευθύνη, κατά ένα τουλάχιστον εξαμήνο την έναρξη της ΜΔΕ.

7.5.2 Επίβλεψη Διπλωματικής Εργασίας

Η Συντονιστική Επιτροπή ορίζει τον/την επιβέποντα/ουσα αυτής και συγκροτεί την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή για την έγκριση της εργασίας, ένα από τα μέλη της οποίας είναι και ο/η επιβλέπων/ουσα. Ανώτατος αριθμός Διπλωματικών Εργασιών για κάθε μέλος ΔΕΠ του ΠΜΣ που μπορεί να αναλάβει, ως πρώτος επιβλέπων, είναι δύο (2).

Η διαδικασία εκπόνησης υποστηρίζεται από δύο Σεμινάρια «Μέθοδοι και Τεχνικές Κοινωνικής Ανάλυσης» I και II που πραγματοποιούνται τους μήνες Σεπτέμβριο και Δεκέμβριο σύμφωνα με το ακαδημαϊκό ημερολόγιο του ΠΜΣ.

7.5.3 Κατάθεση, παρουσίαση και εξέταση της Διπλωματικής Εργασίας

Η κατάθεση της ΜΔΕ γίνεται στο τέλος του Γ΄ εξαμήνου σε ημερομηνία που ορίζει η Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ. Υποστηρίζεται ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής, τα μέλη της οποίας έχουν ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με το θέμα ή το γνωστικό αντικείμενο του ΠΜΣ.

Τα σώμα της τελικής Διπλωματικής Εργασίας υποβάλλεται στον επιβλέποντα και τα άλλα δύο μέλη της Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής. Εφόσον υπάρχει θετική κρίση από την Επιτροπή, ορίζεται η ημερομηνία της προφορικής εξέτασης-παρουσίασης και το αργότερο εντός σαράντα πέντε (45) ημερών μετά από την κατάθεσή της σε ηλεκτρονική μορφή στη Γραμματεία του ΠΜΣ.

Η έκταση και το βάθος της προφορικής εξέτασης της Διπλωματικής Εργασίας κατά την υποστήριξη είναι ανάλογα της μορφής παρουσίασης της εργασίας.

Η αξιολόγησή της βασίζεται σε ένα σύνολο κανόνων ποιότη-

τας που περιλαμβάνουν την πρωτότυπη ή καινοτόμο συνεισφορά της, την τυχόν ύπαρξη δημοσιεύσεων σε έγκυρα διεθνή περιοδικά ή συνέδρια, καθώς και τον χαρακτήρα της εργασίας: θεωρητικός, εργαστηριακός, υπολογιστικός ή βιβλιογραφικός.

Μετά την ολοκλήρωση της ΜΔΕ, η Εξεταστική Επιτροπή συντάσσει και υπογράφει Πρακτικό Δημόσιας Παρουσίασης της ΜΔΕ, στο οποίο αναγράφονται τυχόν παρατηρήσεις ή σχόλια καθώς και ο τελικός βαθμός. Κατόπιν της έγκρισης της από την Επιτροπή, η ΜΔΕ αναρτάται υποχρεωτικά στον διαδικτυακό τόπο της οικείας Σχολής.

Σε περίπτωση υποδείξεων βελτίωσης υπάρχει δυνατότητα επανυποβολής της μετά από δύο (2) μήνες, αφού ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια βελτιώσει την εργασία σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Εξεταστικής Επιτροπής.

Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης μετά τη 2^η υποβολή, ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια έχει το δικαίωμα να επανέλθει το επόμενο ακαδημαϊκό έτος με νέο θέμα. Σε περίπτωση και δεύτερης αποτυχίας ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια αποκλείεται από τη χορήγηση του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δικαιούται όμως πιστοποιητικό παρακολούθησης των εξαμήνων Α' και Β'.

7.6 Λογοκλοπή

Ο/η μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια, καταθέτοντας οποιαδήποτε εργασία, είναι υποχρεωμένος/η να αναφέρει αν χρησιμοποίησε το έργο και τις απόψεις άλλων.

Η αντιγραφή θεωρείται σοβαρό ακαδημαϊκό παράπτωμα. Λογοκλοπή θεωρείται η αντιγραφή εργασίας κάποιου/ας άλλου/ης, καθώς και η χρησιμοποίηση εργασίας άλλου/ης -δημοσιευμένης ή μη- χωρίς τη δέουσα αναφορά. Η παράθεση οποιουδήποτε υλικού τεκμηρίωσης, ακόμη και από μελέτες του/της ιδίου/ας του/της υποψηφίου/ας, χωρίς σχετική αναφορά, μπορεί να στοιχειοθετήσει απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας για διαγραφή του/της.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του/της επιβλέποντα/ουσας Καθηγητή/τριας, η Συνέλευση του Τμήματος μπορεί να αποφασίσει τη διαγραφή του/της.

Οποιοδήποτε παράπτωμα ή παράβαση ακαδημαϊκής δεοντολογίας παραπέμπεται στη Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ για κρίση και εισήγηση της αντιμετώπισής του στη Συνέλευση του Τμήματος.

Ως παραβάσεις θεωρούνται και τα παραπτώματα της αντιγραφής ή της λογοκλοπής και γενικότερα κάθε παράβαση των διατάξεων περί πνευματικής ιδιοκτησίας από μεταπτυχιακό/κή φοιτητή/τρια κατά τη συγγραφή εργασιών στο πλαίσιο των μαθημάτων ή την εκπόνηση Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας.

7.7 Αξιολόγηση

Οι όροι αξιολόγησης κάθε μαθήματος και οι χρόνοι παράδοσης των εργασιών γνωστοποιούνται κατά την έναρξη της διδασκαλίας του μαθήματος από το μέλος ΔΕΠ-υπεύθυνο/συντονιστή του μαθήματος.

Στο τέλος κάθε εξαμήνου διενεργούνται γραπτές ή προφορικές εξετάσεις, ή παραδίδονται απαλλακτικές ασκήσεις ή εργασίες (ή συνδυασμός αυτών), κατά την κρίση του/της διδάσκοντος/διδάσκουσας.

Τα μαθήματα του χειμερινού εξαμήνου εξετάζονται τον Φεβρουάριο (1^η εξεταστική) και τον Σεπτέμβριο (2^η εξεταστική).

Τα μαθήματα του εαρινού εξαμήνου εξετάζονται τον Ιούνιο (1^η εξεταστική) και τον Σεπτέμβριο (2^η εξεταστική).

Η αξιολόγηση της Πρακτικής Άσκησης και της Εποπτείας γίνεται με εκτενή αναφορά (report).

Η τελική αξιολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών γίνεται με βάση:

- Τη συμμετοχή τους στα μαθήματα και τα σεμινάρια.

- Την αξιολόγησή τους στο Α' και Β' εξαμήνο σπουδών.
- Την αξιολόγηση της Πρακτικής Άσκησης και της Εποπτείας.
- Τη βαθμολογία της Μεταπτυχιακής Εργασίας.

Η βαθμολογική κλίμακα για την αξιολόγηση της επίδοσης των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών ορίζεται από το μηδέν (0) ως το δέκα (10):

- Άριστα, από οκτώ και πενήντα (8,50) ως δέκα (10).
- Λίαν Καλώς, από έξι και πενήντα (6,50) ως οκτώ και σαράντα εννέα (8,49).
- Καλώς, από πέντε (5) ως και έξι και σαράντα εννέα (6,49).

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των μαθημάτων κοινοποιούνται με ευθύνη του/της υπεύθυνου/ης συντονιστή/τριας του μαθήματος στους/στις μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες δεκαπέντε (15) ημέρες μετά την ημερομηνία εξέτασης ή, στην περίπτωση που η αξιολόγηση γίνεται βάσει εργασιών, είκοσι (20) ημέρες μετά την ημερομηνία παράδοσης των εργασιών.

Δεν επιτρέπεται επαναληπτική εξέταση προκειμένου ο φοιτητής να βελτιώσει τη βαθμολογία του.

Ο βαθμός του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, με ευθύνη της Γραμματείας, καταχωρείται στον ατομικό φάκελο του/της φοιτητή/τριας.

7.8 Αναστολή σπουδών

σε εξαιρετικές περιπτώσεις στους μεταπτυχιακούς/κές φοιτητές/τριες παρέχεται, κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης, προσωρινή αναστολή σπουδών, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο (2) συνεχόμενα εξάμηνα. Κατά τη διάρκεια της αναστολής, ο/η μεταπτυχιακό/ή φοιτητής/τρια χάνει την ιδιότητα του/της φοιτητή/τριας. Ο χρόνος της αναστολής δεν προσμετράται στην ανώτατη διάρκεια κανονικής φοίτησης.

7.9 Διακοπή σπουδών

Σε περίπτωση διακοπής των σπουδών τα καταβληθέντα δίδακτρα δεν επιστρέφονται.

7.10 Διαγραφή μεταπτυχιακών φοιτητών

Για θέματα επανεξέτασης μαθημάτων σε οφειλόμενα μαθήματα ή διαγραφής αποφαιίνεται η Συνέλευση του Τμήματος μετά από πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής, η οποία αποφασίζει για τους όρους της επανεξέτασης και τους λόγους διαγραφής.

Λόγοι διαγραφής είναι:

- η μη επαρκής πρόοδος του/της μεταπτυχιακού/ής φοιτητή/τριας
- η πλημμελής εκπλήρωση λοιπών υποχρεώσεων που ορίζονται από τον κανονισμό
- συμπεριφορά που προσβάλλει την ακαδημαϊκή δεοντολογία (π.χ. λογοκλοπή)
- αίτηση του/της ίδιου/ας του μεταπτυχιακού/κής φοιτητή/τριας.

7.11 Αποφοίτηση

Στον απόφοιτο του ΠΜΣ μπορεί να χορηγείται, πριν από την απονομή, βεβαίωση ότι έχει περατώσει επιτυχώς την παρακολούθηση του Προγράμματος.

8 Αξιολόγηση του ΠΜΣ

Στο τέλος κάθε εξαμήνου πραγματοποιείται αξιολόγηση κάθε μαθήματος και κάθε διδάσκοντος/ουσας από τους τις μεταπτυχιακούς/ές φοιτητές/τριες, οι οποίοι/ες, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εσωτερικό σύστημα διασφάλισης ποιότητας του Ιδρύματος, με τη λήξη κάθε μαθήματος αξιολογούν συνολικά το μάθημα ως προς το περιεχόμενο, τον τρόπο διδασκαλίας, τα προτεινόμενα συγγράμματα κ.ά.

Με ευθύνη του/της Διευθυντή/τριας του ΠΜΣ διοργανώνονται ημερίδες με αντικείμενο τη συζήτηση-μελέτη των μαθημάτων του ΠΜΣ και των περιεχομένων του, ώστε να εκτιμάται μεταξύ άλλων ο βαθμός στον οποίο συνδέεται το πρόγραμμα με την πρόοδο της επιστήμης, την αγορά εργασίας και τις ανάγκες της κοινωνίας γενικότερα.

Κατά τη λήξη της θητείας της Συντονιστικής Επιτροπής, με ευθύνη του/της απερχόμενου/ης Διευθυντή/τριας, συντάσσεται αναλυτικός απολογισμός του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου του ΠΜΣ, καθώς και των λοιπών δραστηριοτήτων του, με στόχο την αναβάθμιση των σπουδών, την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, τη βελτιστοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και την κοινωνικά επωφελή χρήση των διαθέσιμων πόρων του ΠΜΣ. Ο απολογισμός κατατίθεται στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Εκτός από τις διαδικασίες εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης, καθώς και διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας, οι οποίες προβλέπονται στον Ν. 4009/2011 (Α' 189), εξωτερική ακαδημαϊκή αξιολόγηση των ΠΜΣ κάθε Σχολής διενεργεί εξαμελής Επιστημονική Συμβουλευτική Επιτροπή (ΕΣΕ).

9 Ακαδημαϊκό ημερολόγιο

2021-2022

Υποδοχή μεταπτυχιακών φοιτητών

Πέμπτη 7 Οκτωβρίου 2021

Χειμερινό εξάμηνο - Διδασκαλίες των δια ζώσης μαθημάτων και εργαστηρίων

7, 8, 9 Οκτωβρίου 2021

4, 5, 6 Νοεμβρίου 2021

9, 10, 11 Δεκεμβρίου 2021

13, 14, 15 Ιανουαρίου 2022

Εξετάσεις

12-13 Φεβρουαρίου 2022

Εαρινό εξάμηνο - Διδασκαλίες των δια ζώσης μαθημάτων και εργαστηρίων

24, 25, 26, 27 Φεβρουαρίου 2022

17, 18, 19, 20 Μαρτίου 2022

26, 27, 28, 29 Μαΐου 2022

Εξετάσεις και αξιολογήσεις Πρακτικής Άσκησης

18-19 Ιουνίου 2022

Υποβολή Εντύπου Α' (ΜΔΕ)

25 Ιουνίου 2022

10 Περιγραφή μαθημάτων

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Υποχρεωτικό Μάθημα

**Κοινωνική Εργασία σ' ένα σχολείο για όλους:
θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές συμβουλευτικής**

Α΄ εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Ειρήνη Κατσαμά

Επίκουρη Καθηγήτρια

renekatsama@yahoo.gr

Περιεχόμενο και στόχοι μαθήματος

Το συγκεκριμένο μάθημα εστιάζει στις θεωρητικές προσεγγίσεις και τις εφαρμογές συμβουλευτικής της Κοινωνικής Εργασίας στην εκπαίδευση και στην έμφαση που αυτή δίνει στην ισότιμη ένταξη και την ενίσχυση του αισθήματος «του ανήκειν» όλων των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον.

Δίνει έμφαση στην τεκμηριωμένη πρακτική για την ανάδειξη και ενίσχυση των προστατευτικών παραγόντων, οι οποίοι επιδρούν θετικά στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη των μαθητών και στην προαγωγή της ψυχικής τους υγείας. Ειδικότερα, οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν και να κατανοήσουν σε βάθος τις θεωρίες και τις εφαρμογές συμβουλευτικής των ομάδων που στηρίζουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβάσεων πρόληψης και προαγωγής της ψυχικής υγείας στη σχολική κοινότητα.

Βαρύτητα δίνεται στη συμβουλευτική ομάδα ως βασική μέθοδος δουλειάς στη σχολική κοινότητα και στη σημασία ανάπτυξης και ενίσχυσης προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών. Προσφέρεται επίσης η ευκαιρία να σχεδιάζουν ομάδες σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών, των γονέων και των εκπαιδευτικών, λαμβάνοντας υπόψιν ιδιαίτερα ανθρώπινα, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπως

αυτά επιδρούν στα μέρη της σχολικής κοινότητας. Έμφαση δίδεται και στην αλληλεπίδραση ατόμου και περιβάλλοντος και στη σημασία της Συστημικής Θεωρίας στην κατανόηση των ζητημάτων που προκύπτουν στη σχολική κοινότητα.

Στο πλαίσιο του μαθήματος, δίνεται προτεραιότητα στην ενίσχυση της δυνατότητας εντοπισμού τυχόν παρεκκλίσεων και ψυχοκοινωνικών δυσκολιών των μαθητών, με στόχο τη διαχείριση και την έγκαιρη παρέμβαση με την εφαρμογή της διεπιστημονικής συνεργασίας.

Σκοπός μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες:

- Να κατανοούν το θεωρητικό πλαίσιο άσκησης της συμβουλευτικής στην εκπαίδευση.
- Να κατανοήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Να επεξεργαστούν και να κατανοήσουν την αποστολή και τους επιμέρους ρόλους του σχολικού κοινωνικού λειτουργού.
- Να κατανοήσουν σε βάθος τις θεωρίες και τις εφαρμογές συμβουλευτικής των ομάδων, οι οποίες στηρίζουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβάσεων πρόληψης και προαγωγής της ψυχικής υγείας στη σχολική κοινότητα.

Θεματικές ενότητες

1. Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία στην εκπαίδευση.
2. Η αλληλεπίδραση ατόμου-περιβάλλοντος στη Σχολική Κοινωνική Εργασία. Θεωρητικό υπόβαθρο των παρεμβάσεων στο σχολείο.
3. Η αποστολή του σχολικού κοινωνικού λειτουργού: Ρόλοι, αξίες, δεξιότητες, ζητήματα δεοντολογίας.
4. Η Κοινωνική Εργασία με ομάδες στην εκπαίδευση ως κύρια μέθοδος παρέμβασης στο σχολείο.
5. Η προσέγγιση των δυνατών σημείων και η εφαρμογή της

στη σχολική τάξη. Εφαρμογές συμβουλευτικής στην υλοποίηση παρεμβάσεων.

6. Αποκρινόμενοι στις ανάγκες των μαθητών (παιδική ηλικία έως εφηβεία): Εντοπισμός παρεκκλίσεων και ψυχοκοινωνικών δυσκολιών των μαθητών - Τρόποι διαχείρισης και έγκαιρη παρέμβαση - Σημασία διεπιστημονικής συνεργασίας.
7. Η συμβουλευτική γονέων στη Σχολική Κοινωνική Εργασία. Γονείς και εκπαιδευτικοί: Συνεργάτες στην πρόληψη - Προσομοίωση ομάδων.
8. Περιορισμοί στη Σχολική Κοινωνική Εργασία: προκλήσεις, διλήμματα, διαχείριση των αντιστάσεων του σχολικού συστήματος. Ζητήματα αξιολόγησης-μέτρησης της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων πρόληψης στη σχολική κοινότητα.
9. Ειδική αγωγή και Κοινωνική Εργασία.
10. Διαγνωστική εκτίμηση και παρέμβαση στο σχολικό πλαίσιο και την κοινότητα.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες αναμένεται:

- Να κατανοούν το θεωρητικό πλαίσιο άσκησης της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας και να έχουν εντρυφήσει στους πολλαπλούς ρόλους του σχολικού κοινωνικού λειτουργού.
- Να κατανοούν τις ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Να αναγνωρίζουν τις ανάγκες των μαθητών σε κάθε ηλικιακή φάση από την παιδική ηλικία ως την εφηβεία, σε συνάρτηση πάντοτε με το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο είναι ενταγμένοι.
- Να είναι σε θέση να εντοπίζουν τυχόν παρεκκλίσεις και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες των μαθητών με στόχο τη διαχείριση και την έγκαιρη παρέμβαση.
- Να κατανοήσουν την εφαρμογή της διεπιστημονικής συνεργασίας και παρέμβασης στον χώρο της εκπαίδευσης.

- Να σχεδιάζουν και να υλοποιούν ομάδες με μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο σχεδιασμού και εφαρμογής ολιστικών παρεμβάσεων πρόληψης και προαγωγής της ψυχικής υγείας στη σχολική κοινότητα.

Διδακτικές μέθοδοι

Διαλέξεις, βιωματικές, ομαδικές και ατομικές εργασίες, προσομοιώσεις, μελέτη περιπτώσεων. Η κάθε θεματική ενότητα θα περιλαμβάνει δύο αλληλένδετα μέρη, ένα θεωρητικό και ένα βιωματικό, με στόχο την εφαρμογή πρακτικών συμβουλευτικής και την καλύτερη δυνατή σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.

Αξιολόγηση

Εκπόνηση εργασίας έκτασης 4.000 λέξεις.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ασημόπουλος, Χ., Μαραγκίδη, Μ., Κατσαμά, Ε., Κοτρώνη, Α. Κυρίτση, Ι., Ρούσσο, Α., Τιμπουκλή, Α. & Τσιώτρα, Σ. (2000). *Αγωγή Υγείας για παιδιά 11-14 ετών*, με θέμα: «Διαπροσωπικές Σχέσεις και Ψυχική Υγεία», Χ. Πουλόπουλος & Ι. Τσιάντης (επιμ.). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Βασιλείου, Π. Σ. (2007). Η επίδραση της σχέσης δασκάλου-μαθητή στα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών στο σχολείο, *Επιστημονικό Βήμα*, (6): 25-33.

Γεωργίου, Σ. (1993). Ο ρόλος της οικογένειας στη σχολική επίδοση, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, (19): 347-368.

De Vincenti, A. (2002). Επαγγελματικές πρακτικές σε διαπολιτισμικές καταστάσεις, στο Κ. Ναυρίδης (επιμ.), *Εξουσία, βία, πόνος*. Β' Τόμος. Αθήνα: Καστανιώτης.

Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης Υποψήφιων Θετών και Ανάδοχων Γονέων και Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών για Ανάδοχους και Θετούς Γονείς. (2019). Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Δημοκράτριο Πανεπιστήμιο Θράκης. Διαθέσιμο στο: www.anynet.gr.

Jolley, R. P. (2010). *Παιδί και Εικόνα, Σχεδίαση και Κατανόηση*, Φ. Μπονώτη (επιμ.), Α. Μάντζιου (μτφρ.). Αθήνα: Τόπος. Ζωγράφου, Α. (1990). Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση, *Κοινωνική Εργασία*, (17): 9-32.

Καλλιδικάκη, Θ. (2003). Φορείς της ιδιότητας «με ειδικές ανάγκες» ως μέλη μιας πανεπιστημιακής κοινότητας, στο Μ. Ψύλλα & Ο. Στασινοπούλου (επιμ.), *Άτομα με αναπηρίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*, 227-239.

Αθήνα: Κριτική.

Κανδυλάκη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον*. Αθήνα: Τόπος.

Κατσαμά, Ε. (2013). *Κοινωνική Εργασία με Ομάδες στην Εκπαίδευση: Μια Έρευνα Δράση για την Πρόληψη του Σχολικού Εκφοβισμού*. Διδακτορική Διατριβή. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Διαθέσιμο στο: www.ekt.gr.

Κατσαμά, Ε. (2015). *Σχολική Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Ένταξη*, στο Θ. Καλλινικάκη & Ζ. Κασσέρη (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία στην εκπαίδευση. Στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα: Τόπος.

Κατσαμά, Ε. (2018). *Η Κριτική Σκέψη και ο Αναστοχασμός στην Κοινωνική Εργασία*, στο Α. Κανδυλάκη (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία, Πολιτισμική Ετερότητα και Κριτικός Αναστοχασμός*. Αθήνα: Τόπος.

Κατσαμά, Ε. (2016). *Η μουσική ως εργαλείο παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας με ομάδες παιδιών και εφήβων στην εκπαίδευση*, στο Θ. Καλλινικάκη & Μ. Πετμεζίδου (επιμ.), *Διαδρομές Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Μοτίβο.

Κατσαμά, Ε. (2016). *Παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας για την Πρόληψη και την Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας στο Δημοτικό Σχολείο*, στο Χρ. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Κοινωνική Εργασία στα Σχολεία: Από τη Σχολική Μονάδα στην Κοινότητα, Μία Διεπιστημονική Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΩΝ.

Κατσαμά, Ε., Μπισμπινικάκη, Ι. & Βασιλόπουλος, Β. (2017). *Κοινωνική Εργασία στα Σχολεία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης: Διερεύνηση των αντιλήψεων των Σχολικών Κοινωνικών Λειτουργών στην Ειδική Εκπαίδευση*, *Κοινωνική Εργασία*, (125): 23-46. Διαθέσιμο στο: www.socwork.gr.

Κουρκούτας, Η. (2017). *Συναισθηματικές και Συμπεριφορικές Διαταραχές στα παιδιά: Κλινικές και Ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις στην οικογένεια και το σχολείο*. Αθήνα: Τόπος.

Molnar, A. & Lindqist, B. (1999). *Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο - Οικοσυστημική προσέγγιση*, Α. Καλαντζή-Αζίζι (μτφρ.-επιμ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2008). *Κακοποίηση-Παραμέληση παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον*, στο Δ. Νικολόπουλος (επιμ.), *Σχολική Ψυχολογία, Εφαρμογές στο Σχολικό Περιβάλλον*, 217. Αθήνα: Τόπος.

Νικολόπουλος, Ι. (επιμ.) (2008). *Σχολική ψυχολογία - Εφαρμογές στο σχολικό περιβάλλον*. Αθήνα: Τόπος.

Παπαδιώτη-Αθανασίου, Β. & Σοφτά-Nall, Λ. (2018). *Σχολές Οικογενειακής - Συστημικής Θεραπείας*. Αθήνα: Τόπος.

Πουρκός, Μ. (2009). *Τέχνη, Παιχνίδι, Αφήγηση*. Αθήνα: Τόπος.

Τριλίβα, Σ. & Αναγνωστοπούλου Τ. (2008). *Βιωματική Μάθηση*. Αθήνα: Τόπος.

Φιλίππου, Δ. & Καραντάνα, Π. (2010). *Ιστορίες για να ονειρεύεσαι. Παιχνίδια για να μεγαλώνεις. Για εμπύχωση βιωματικών ομάδων*. Αθήνα: Κατατινιώτης.

Ξενόγλωσση

Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H. & Chatzilambou, P. (2012). School factors related to bullying: a qualitative study of early adolescent students, *Social Psychology of Education*, 15(2): 125-145.

Burke, J. & Minton, S. J. (2018). Wellbeing in post-primary schools in Ireland: The assessment and contribution of character strengths, *Journal of Irish Educational Studies*, 37(3).

Constable, R. (2008). *The role of the school social worker*. Chicago: Loyola University.

Corey, G. (2012). *Theory and Practice of Group Counselling*. Brooks/Cole.

Dupper, D. (2003). *School Social Work: Skills and interventions for effective practice*. New Jersey: Wiley.

Germain, C. (2006). An ecological perspective on social work in the schools, in R. Constable, C. R. Massat, S. McDonald & J. P. Flynn (eds.), *School Social Work: Practice, Policy and research*, 28-39. 6th edition. Chicago: Lyceum Books.

Kallinikaki, T. (2015). Child Protection in Times of Crisis in Greece, *International Journal of Social Pedagogy (Special Issue: Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece)*, 4(1): 177-189. Available at: <http://www.internationaljournalofsocialpedagogy.com>.

Katsama, I. & Bourmpaki, E. (2017). Bullying in primary education. A social work intervention with students, *Journal of Education and Social Policy*, 4(3): 98-111.

Knapp, S. & Jongsma, A. (2002). *The School Counselling and School Social Work Treatment Planner*. New York: Wiley.

Openshaw, L. (2008). *Social Work in Schools*. New York: The Guilford Press.

Saleebey, D. (ed) (1997). *The strength's perspective in social work practice*. New York: Longman.

**Ανθεκτικότητα, απώλεια, πένθος, τραύμα, κακοποίηση
στο εκπαιδευτικό και οικογενειακό περιβάλλον**

Α' εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Θεανώ Καλλιδικάκη

Καθηγήτρια

thkallin@sw.duth.gr

Σκοπός και περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα πραγματεύεται τη θεωρητική βάση και τις εφαρμογές Κλινικής Κοινωνικής Εργασίας ως ενότητα της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας, που αναπτύσσεται σε μονάδες εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και τύπων (γενικής, ειδικής, διαπολιτισμικής), με γνώμονα τη λειτουργία τους ως οικο-αναπτυξιακά πλαίσια πρακτικής (ecological-developmental framework) και διεπιστημονικής συνεργασίας.

Αναπτύσσονται μέσα και τεχνικές παρέμβασης για τη δημιουργία-διατήρηση ασφαλούς και δημιουργικού μορφωτικού περιβάλλοντος, το οποίο ευνοεί την κατανόηση των ψυχοκοινωνικών αναγκών των διδασκόμενων στις διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης των ίδιων και των οικογενειών τους και στο πλαίσιο του κύκλου ζωής και της κοινωνικής-πολιτισμικής πραγματικότητας στην οποία ζουν.

Οι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες διδάσκονται το θεωρητικό πλαίσιο και μοντέλα παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης που ενδέχεται να συμβούν ή να εκδηλωθούν σε περιβάλλον εκπαίδευσης. Επίσης διδάσκονται μοντέλα καλλιέργειας προστατευτικών παραγόντων και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας σε μαθητές με βιώματα απώλειας, πένθους, τραύματος εκτοπισμού, παραμέλησης, κακοποίησης και με προέλευση από κοινότητες σε κίνδυνο αποκλεισμού, στην εν δυνάμει λειτουργία του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος ως περιβάλλοντος προφύλαξης τους και αντιστάθμισης παραλείψεων και ελλειμμάτων της κοινωνικής, εκπαιδευτικής και της οικογε-

νειακής πολιτικής, αλλά και συνθηκών πανδημίας.

Θεματικές ενότητες

1. Αναπτυξιακές-πυρηνικές ανάγκες της παιδικής και εφηβικής ηλικίας: οι εκφάνσεις τους στη σχολική προσαρμογή, τη μαθησιακή ετοιμότητα και την κάλυψή τους. Η δύναμη του πρώιμου δεσμού και των προσδοκιών των γονέων, οι εκφάνσεις του στην ταυτότητα και ανθεκτικότητα των μαθητών, τη γόνιμη σχέση σχολείου-οικογένειας, τις ομάδες-παρέες, τη θεραπευτική σχέση με τον σχολικό κοινωνικό λειτουργό. Πρόσληψη της μοναδικότητας, της ποικιλότητας, της ετερότητας ως κανονικότητες.
2. Απώλεια - Τραύμα: όψεις και επιπτώσεις. Η ενήμερη του τραύματος πρακτική Κοινωνικής Εργασίας στην εκπαίδευση. Υποδοχή και διατήρηση της μαθητικής ιδιότητας στο συμπεριληπτικό σχολείο και σε τάξεις ένταξης, ειδικής εκπαίδευσης, ή σε σχολεία σε κέντρα κράτησης μεταναστών, φυλακές κλπ. Σχολική αποτυχία.
3. Πένθος. Συνεδρίες στήριξης του/της μαθητή/τριας, της τάξης, της σχολικής μονάδας και της οικογένειας που πενήθι θάνατο σημαντικού άλλου.
4. Αποκάλυψη και διαχείριση φαινομένων κακοποίησης, παραμέλησης, θυματοποίησης μαθητών στην οικογένεια, τον χώρο φιλοξενίας/ίδρυμα ή στη σχολική κοινότητα. Έφηβοι εμπλεγμένοι με τη δικαιοσύνη.
5. Τεκμηριωμένη πρακτική (evidence based) και έρευνα στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, την κατάρτιση, τη μαθητεία. Μέθοδοι, μοντέλα πρόληψης και παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης και ειδικά εκείνης που επήλθε-επέρχεται από τις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 και των πολιτικών αντιμετώπισής της.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές/τριες του ΠΜΣ προσδοκείται να έχουν αναπτύξει ικανότητες για:

- κριτική κατανόηση της παιδικής και εφηβικής ηλικίας και της ταυτότητας στη συνάρθρωσή τους με τη μαθητική ιδιότητα, εμπάθυνση στη σημασία του βιωμένου δεσμού και των προσδοκιών γονέων και εκπαιδευτικών από τον/τη μαθητή/τρια
- διάκριση, ανάδειξη και διαχείριση παραγόντων κινδύνου και προστατευτικών της μαθητικής/σπουδαστικής/φοιτητικής ιδιότητας παιδιών και νέων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αναπηρία, σε καθεστώς πρόσφυγα, ή με προέλευση από μειονότητα
- εφαρμογή της ενήμερης του τραύματος κλινικής πρακτικής (trauma informed practice) ως αναπόσπαστου μέρους της πρακτικής της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας σε γονείς, παιδιά, ατομικά, ομάδα, οικογένεια, εκπαιδευτικούς
- αξιοποίηση μεθόδων και μέσων εκτίμησης και εργασίας με παιδιά και έφηβους, μαθητές που μπορεί να βιώνουν μακροχρόνια προβλήματα (άγχος, κατάθλιψη, αϋπνίες, επιθετικότητα, μαθησιακές δυσκολίες, διατροφικές διαταραχές κ.ά.), τα οποία μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την ψυχική τους ανάπτυξη και ανησυχούν γονείς και εκπαιδευτικούς
- υιοθέτηση δόκιμων διαδικασιών-τεχνικών αποκάλυψης μορφών κακοποίησης ή απότοκων ενδοοικογενειακής βίας και αναφοράς τους στην Εισαγγελία Ανηλίκων
- εμπάθυνση στα σύμπλοκα ζητήματα που σχετίζονται με την αποκάλυψη ή και αναπαραγωγή των κοινωνικών προβλημάτων στο σχολικό περιβάλλον
- αναστοχασμό επί σχεδίων υλοποίησης και απόδοσης επιλογών και παρεμβάσεων.

Αξιολόγηση

Η τελική βαθμολογία διαμορφώνεται από την επίδοση σε τέσσερα κριτήρια με ανάλογο ποσοστό:

- ατομικό project έκτασης 1.800 ως 2.000 λέξεις το ανώτερο (30%). Θέμα: Η «παρουσία» της πανδημίας στην

(επιλεγμένη βαθμίδα) εκπαίδευσης το 2020/ΑΙΤΗΜΑΤΑ σχετιζόμενα με φόβο, απώλεια, πένθος, παραμέληση και οι ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Σχολικής Εργασίας (Ανάρτηση στην ηλεκτρονική τάξη 30/11/2021)

- γραπτή εργασία έκτασης 4.500 λέξεων (30%). Θέμα: Παρέμβαση σε μια «κατάσταση “κρίσης”» που εκδηλώνεται σε περιβάλλον εκπαίδευσης, με στόχο τη διατήρηση της μαθητικής/φοιτητικής ιδιότητας, τη μετατροπή σε δυνατότητες ανεσταλμένων ικανοτήτων μάθησης ή προσαρμογής και απάλειψη συνθηκών αποκλεισμού από την εκπαίδευση (Ανάρτηση στην ηλεκτρονική τάξη 14/1/2022)
- ενεργή συμμετοχή στην τάξη (10%) και
- γραπτή εξέταση στη λήξη του εξαμήνου (30%).

Σημείωση: Στο E-class του μαθήματος αναρτώνται: το φύλλο σύνοψης και αναστοχαστικής αποτίμησης κάθε μιας ενότητας, οι μελέτες περίπτωσης όλων των ενοτήτων, ο οδηγός συγγραφής των εργασιών και των βιβλιογραφικών πηγών, και τα κριτήρια αξιολόγησης των εργασιών.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

A' Ενότητα

Bowlby, J. (2008). *Δημιουργία και διακοπή των συναισθηματικών δεσμών*, Π. Στρατή (μτφρ.). Αθήνα: Καστανιώτης.

Holmes, J. (2009). *Ο John Bowlby και η Θεωρία του δεσμού*, Γ. και Θ. Αθανασίου, Γ. Ζέρβας (μτφρ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπίμπου-Νάκου, Ι., Κιοσέγλου, Γ. & Στογιαννίδου, Α. (2001). Δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών σχολικής ηλικίας στο οικογενειακό και σχολικό πλαίσιο, *Ψυχολογία*, 8(4): 506-525.

The GIRFEC Practice Model. Assessment, Planning and Review. Available at: www.girfecinlarnarkshire.co.uk. (Use of My World Triagle and Resilience Matrix).

B' Ενότητα

Joseph, St. & Murphy, D. (2013). Trauma: A Unifying Concept for Social Work, *British Journal of Social Work*, 44(5): 1094-1109. DOI: 10.1093/bjsw/bcs207.

McCormick, A., Scheyd, K. & Terrazas, S. (2018). Trauma-Informed Care

and LGBTQ Youth: Considerations for Advancing Practice With Youth With Trauma Experiences, *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Service*, 99(2): 160-169. DOI: 10.1177/104438941768550.

Moro, M. R. (2013). *Παιδιά του τόπου μας που έρχονται από τα ξένα. Διαπολιτισμική Κλινική*, Ν. Ζηλίκης & Χρ. Κουμεντάκη (μτφρ.). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Roberts, A. R. (2002). Assessment, crisis intervention and trauma treatment: the Integrative ACT Intervention Model, *Brief Treatment, and Crisis Intervention*, 2(1): 1-21.

STARTTS (2004). Working with Refugees. A guide for Social Workers. NSW Australia.

Γ' Ενότητα

Αντωνάτου, Χ. (2017). Απώλειες και δυναμική διεργασία του πένθους στο σχολείο, στο Γ. Παπαδάτος, Στ. Πολυχρονοπούλου & Αγγ. Μπαστέα (επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνέδριου Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015*, 178-185. Διαθέσιμο στο: <http://epublishing.ekt.gr>.

Bowles, R. (2001). Social Work with refugee survivors of torture and trauma, in M. Alston & J. McKinnon (eds), *Social Work Fields of Practice*. Oxford University Press. Available at: www.oup.com.au.

Παπαδάτου, Δ. & Καμπέρη, Ε. (2013). *Απώλειες ζωής - Γέφυρες στήριξης*. Αθήνα: Μέριμνα.

Δ' Ενότητα

Βουργαζοπούλου, Μ., Καλλινικάκη, Θ., Καναβού, Ε., Σταύρου, Μ. & Φωτίου, Α. (2017). Πτυχές της ψυχοκοινωνικής υγείας εφήβων-μαθητών/μαθητριών που διαβιούν εκτός της φυσικής τους οικογένειας, *Κοινωνική Εργασία*, (126). Διαθέσιμο στο: www.socwork.gr.

Kallinikaki, T. (2015). Child Protection in Times of Crisis in Greece, *International Journal of Social Pedagogy - Special Issue "Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece"*, 4(1): 177-189. Available at: <http://www.internationaljournalofsocialpedagogy.com>.

Καλλινικάκη, Θ. (2019). Ο χάρτης της αποκάλυψης φαινομένων κακοποίησης, παραμέλησης, αιμομιξίας. Ρήγματα, βήματα, συμπόρευση. Κομοτηνή. [Σημειώσεις μαθήματος].

Karpetsis, G. (2012). Psychodynamic Supportive Psychotherapy Techniques in Clinical Social Work Practice with Parents, *Smith College Studies in Social Work*, 82(1): 63-89. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/00377317.2012.638894>.

Ε΄ Ενότητα

Banks, S., Cai, T., De Jonge, E., Shears, J., Shum, M., Sobočan, A. M., Strom, K., Truell, R., Úriz, M. J. & Weinberg, M. (2020). *Ethical challenges for social workers during Covid-19: A global perspective*. Rheinfelden, Switzerland: International Federation of Social Workers.

Dominelli, L. (2020). Social work during a health pandemic. Available at: <https://www.iasw-aiets.org/wp-content/uploads/2020/03/Social-Work-in-Times-of-the-Covid-19-Pandemic-18-March-20-1.pdf>.

Kelemen, A. (n.d). LICSW, APHSW-C1, Altilio T., LCSW, APHSW-C2, Leff V. LCSW, APHSW-C3: Specific phrases & word choices that can be helpful when dealing with COVID19. [PDF, αναρτημένο στο E-class].

Kelly, M. (2008). *The Domains and Demands of School Social Work Practice: A Guide to working effectively with students, families and schools*. Oxford Workshop Series.

Raines, J. C. (2008). *Evidence-based Practice in School Mental Health*. Oxford: Oxford University Press.

Κριτική Κοινωνική Εργασία και ένταξη ανωτεροτήτων

Α΄ εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Αγάπη Κανδυλάκη

Καθηγήτρια

akandila@sw.duth.gr

Σκοπός και περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα επικεντρώνεται στις προκλήσεις που δημιουργεί για την επιστήμη και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας η σύγχρονη εξέλιξη του σχολικού περιβάλλοντος σ' ένα σχολείο για «όλους» στα «θρανία των ετεροτήτων».

Εστιάζει στην Κοινωνική Εργασία με οικογένειες και παιδιά εντός και εκτός σχολικού πλαισίου, στη διασύνδεση σχολείου, οικογένειας και κοινότητας, και σε ατομικές και ομαδικές παρεμβάσεις με παιδιά και νέους που φοιτούν στο σχολείο ή που διαρρέουν από την υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά και σε επιμέρους ζητήματα που μελετώνται και αφορούν την Κοινωνική Εργασία στην εκπαίδευση και την αναπηρία, τα παιδιά με προέλευση από τη μουσουλμανική μειονότητα, τους Ρομά και τα προσφυγόπουλα.

Επικεντρώνεται στην Κριτική Κοινωνική Εργασία, τον κριτικό αναστοχασμό και στη μελέτη της αντικαταπιεστικής και της ενάντια στις διακρίσεις Κοινωνικής Εργασίας, την πολιτισμική επιδεξιότητα, την Κοινωνική Εργασία υπό το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη Φεμινιστική Κοινωνική Εργασία.

Το μάθημα πλαισιώνεται από βιωματικά εργαστήρια με χρήση της τέχνης και της δραματοθεραπείας για την ευαισθητοποίηση και τον προβληματισμό γύρω από τις θεματικές που περικλείει.

Θεματικές ενότητες

1. Κριτική Κοινωνική Εργασία και κριτικός αναστοχασμός (Αντικαταπιεστική, Ριζοσπαστική και Κοινωνική Εργασία εστιασμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα και Φεμινιστική - ζητήματα φύλου).
2. Θεωρία και πράξη: Παρεμβάσεις στην εκπαίδευση.
3. Αναπηρία και ένταξη σ' ένα σχολείο για όλους.
4. Η χρήση της τέχνης και της δραματοθεραπείας στις παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας σ' ένα σχολείο για όλους.
5. Πολιτικές ένταξης και παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας στην εκπαίδευση με πολιτισμικές ετερότητες (μειονότητα, Ρομά, πρόσφυγες).
6. Συμβουλευτική οικογένειας και σύνδεση σχολείου και οικογένειας (ιδιαίτερα με μαθητές από μειονότητες, ή/και με αναπηρίες).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Αναμένεται ότι με την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση:

- Να εμβαθύνουν στις θεωρητικές προσεγγίσεις της Κριτικής Κοινωνικής Εργασίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον.
- Να εμβαθύνουν και να κατανοούν τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.
- Να κατανοούν ζητήματα που αφορούν ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα γυναικών, παιδιών και ατόμων με αναπηρία, αλλά και τις προκλήσεις που γεννούν για τις παρεμβάσεις της Κοινωνικής Εργασίας (Human Rights Social Work).
- Να εμβαθύνουν στα ζητήματα που αφορούν σε πολιτικές ένταξης και σε παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας για τη μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη.
- Να αναγνωρίζουν τη σημασία των παρεμβάσεων της Κοινωνικής Εργασίας στην κοινότητα και το σχολικό πε-

ριβάλλον, με σκοπό την κοινωνική ένταξη, και να είναι σε θέση να σχεδιάζουν ένα πρόγραμμα παρέμβασης και αξιολόγησής της.

- Να κατανοήσουν, να αναστοχαστούν και να εμβαθύνουν αναφορικά με το πώς, αντλώντας γνώση και εμπειρία από παρεμβάσεις με άλλες ομάδες στόχου (όπως π.χ. μειονότητες ή Ρομά), μπορούμε να αντιμετωπίσουμε καλύτερα τα νέα προβλήματα που έχουμε μπροστά μας, όπως π.χ. το προσφυγικό.
- Να εμβαθύνουν στα ζητήματα που αφορούν την ένταξη αναπήρων σ' ένα σχολείο για όλους.
- Να αναγνωρίσουν τη σημασία της χρήσης της τέχνης στις παρεμβάσεις της Κοινωνικής Εργασίας στο σχολείο και την κοινότητα.

Διδακτικές μέθοδοι

Διαλέξεις με τη χρήση διαφανειών PowerPoint, βιωματικές, ομαδικές και ατομικές εργασίες, προσομοιώσεις (role playing), μελέτη περιπτώσεων, προβολή βίντεο και συζήτηση αλληλεπίδρασης. Η ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων είναι αλληλένδετη με βιωματικές δράσεις και μελέτες περίπτωσης παρεμβάσεων ατομικών, ομαδικών ή/και στην κοινότητα.

Αξιολόγηση

Απαλλακτική εργασία στο τέλος του εξαμήνου.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αθανασίου, Α. (επιμ.) (2006). *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Νήσος.

Cummins, J. (2003). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.

Ιωακείμης, Β. (επιμ.) (2012). *Κοινωνική εργασία για την κοινωνική δικαιοσύνη*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΩΝ.

Καλλινικάκη, Θ. (2009). «Οικογένειες και Παιδιά Μειονοτήτων και Αλλοδαπών στη σύγχρονη Ελλάδα», Εισήγηση στην Ημερίδα που διοργάνωσε ο σύλλογος «ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ» στις 22 Μαΐου στην Αθήνα με θέμα: Οικογένεια. Προκλήσεις στη Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία. Διαθέσιμο στο: <http://www.encephalos.gr/46-4-06g.htm>.

Καλλινικάκη, Θ. & Κασσέρη, Ζ. (επιμ.) (2015). *Κοινωνική εργασία στην Εκπαίδευση: Στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα: Τόπος.

Κανδυλάκη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον*. Αθήνα: Τόπος.

Κανδυλάκη, Α. (2018). *Κοινωνική εργασία, πολιτισμική ετερότητα και κριτικός αναστοχασμός*. Αθήνα: Τόπος.

Καραγκούνης, Β. (2020). *Κοινοτική κοινωνική εργασία: θεωρήσεις, μοντέλα και τεχνικές εκτίμησης, παρέμβασης και αξιολόγησης*. Αθήνα: Τόπος.

Olkin, Rh. (2019). *Όσα πρέπει να γνωρίζουν οι ψυχοθεραπευτές για την αναπηρία*, Α. Βλάχου & Γ. Κλεφτάρας (επιμ.). Αθήνα: Πεδίο.

Payne, M. (2000). *Σύγχρονη θεωρία της κοινωνικής εργασίας*, Σ. Στρατιδάκη (μτφρ.), Θ. Καλλινικάκη (επιμ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση

Adams, R., Dominelli, L. & Payne, M. (2009). *Critical Practice in Social Work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Alan, J., Briskman, L. & Pease, B. (2009). *Critical Social Work*. Crows Nest, NSW: Allen and Unwin.

Chernin, K. (1994). *The hungry self*. London: Virago.

Dominelli, L. (1988). *Anti-Racist Social Work: A Challenge for White Practitioners and Educators*. Basingstoke: Macmillan/BASW.

Dominelli, L. (2002). *Feminist Social Work Theory and Practice*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Ferguson, I. (2009). "Another social work is possible!" Reclaiming the radical tradition. In V. Leskošek (eds.), *Theories and methods of social work, exploring different perspectives*, 81-98. Ljubljana: University of Ljubljana.

Ferguson, I. & Woodward, R. (2009). *Radical social work in practice: Making a difference*. Bristol: Policy Press.

Fook, J. (2003). *Social work: Critical Theory and Practice*. London Sage.

Freire, P. (1990). A critical understanding of the social work, *Journal of Progressive Human Services*, 1(1): 3-10.

Garrett, P. M. (2009). *Transforming children's services: social work, neoliberalism and the "modern" world*. Maidenhead: McGraw-Hill Education.

Garrett, P. M. (2010). Examining the "conservative revolution": neo-liberalism and social work education, *Social Work Education: The International Journal*, 29(4): 340-355. DOI: 10.1080/O2615470903009015.

Gibbons, J. & Gray, M. (2004). Critical Thinking as Integral to Social Work Practice, *Journal of Teaching in Social Work*, 24(1-2): 19-38. DOI: 10.1300/JO67v24n01_02.

Harris, J. (2003). *The social work business*. London: Routledge.

Harris, J. (2014). (Against) Neoliberal social work, *Critical and Radical Social Work*, 2(1): 7-22. DOI: <https://doi.org/10.1332/204986014X13912564145528>.

Harvey, D. (2005). *A brief history of neo-liberalism*. Oxford: Oxford University Press.

Healy, K. (2014). *Social work theories in context: creating frameworks for practice*. 2nd edition. Palgrave Macmillan.

Ife, J. (2008). *Human Rights and Social Work: Towards Rights-based Practice*. Melbourne: Cambridge University Press.

Kandylaki, A. & Kallinikaki, Th. (2018). Critical, Anti-Oppressive and Human Rights Social Work in the "Rough Pathways" of the Muslim Roma Neighbourhoods in Thrace: Towards Inclusion in Education, *The British Journal of Social Work*, 48(6): 1559-1575. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx113>.

Lambrou, A. & Kandylaki, A. (2019). "The story behind the murals...": creative art, human rights and critical social work at the University of Thrace - Greece, *Social Work Education*, 40(3): 350-366. DOI: <https://doi.org/10.1080/O2615479.2019.1703932>.

Lawrence, M. & Dana, M. (1990). *Fighting food. Coping with eating disorders*. London: Penguin.

Palmer, S. (2006). *Multicultural Counselling A Reader*. Sage Publications.

Pierson, J. (2007). *Tackling social exclusion*. London: Routledge.

Reisch, M. (2013). What is the future of social work?, *Critical and Radical Social Work*, 1(1): 67-85.

Sewpaul, V. & Holscher, D. (2004). *Social work in times of neo-liberalism: A postmodern discourse*. Pretoria: Van Schaik Publishers.

Spolander, G., Engelbrecht, L., Martin, L., Strydom, M., Pervova, I., Marjanen, P., Tani, P., Sicora, A. & Adaikalam, F. (2014). The implications of neoliberalism for social work: Reflections from a six-country international research collaboration, *International Social Work*, 57(4):

301-312. DOI: 10.1177/0020872814524964.

Thompson, N. (2006). *Anti-discriminatory practice*. 4th edition. Basing-stoke: Palgrave Macmillan.

Συμπληρωματική βιβλιογραφία θα δοθεί στις επιμέρους ενότητες.

Μάθημα Επιλογής

Μετανάστες, πρόσφυγες και μειονότητες: διεθνής προστασία, πολιτικές και κοινωνία των πολιτών

Α΄ εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Σωτήριος Σέρμπος

Αναπληρωτής Καθηγητής

sermpos@sw.duth.gr

Συνδιδασκαλία με **Δρ. Ελένη Κουτσουράκη**

Περιεχόμενο μαθήματος

Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύτερο ερμηνευτικό πλαίσιο και την ανάλυση εξωτερικής πολιτικής στο τρίγωνο ΗΠΑ-ΕΕ-Μ. Ανατολή, το μάθημα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην εξέταση των ζητημάτων προστασίας των μεταναστών, των προσφύγων και των μειονοτήτων, εστιάζοντας στις αντίστοιχες πολιτικές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων και στην ενδυνάμωσή τους μέσω της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η πλήρης συμμετοχή στην οικονομική, κοινωνική και πνευματική ζωή, και να περιοριστούν φαινόμενα φτώχειας και αποκλεισμού. Σε αυτό το πλαίσιο αναλύονται οι κρατικές υποχρεώσεις που πηγάζουν από το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο, καθώς και ο ρόλος των διεθνών οργανισμών και της κοινωνίας των πολιτών.

Αντικείμενο ειδικότερης μελέτης θα αποτελέσουν:

- η αποτίμηση της ανταπόκρισης των σχετικών δρώντων κατά την πρόσφατη προσφυγική «κρίση» στην Ελλάδα
- η οργάνωση και λειτουργία των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πεδίο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και

- η παρουσίαση «βέλτιστων πρακτικών» που εφαρμόζονται στον ευρωπαϊκό χώρο.

Σκοπός μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι πέρα από την αφομοίωση της μεγάλης εικόνας και των δομικών αλλαγών στο διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, να εφοδιάσει τους φοιτητές με βασικές νομικές γνώσεις σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων μεταναστών, προσφύγων και μειονοτήτων, και να παρουσιάσει τις τρέχουσες προκλήσεις των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών, κυρίως όσον αφορά την κοινωνική ένταξη.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές θα:

- γνωρίζουν τα βασικά κείμενα και τους μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων των μεταναστών, των προσφύγων και των μειονοτήτων
- έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της θεωρητικής ανάλυσης και της πρακτικής εφαρμογής των πολιτικών που αφορούν πρόσφυγες, μετανάστες και μειονότητες, καθώς και της σημασίας της διεθνούς συνεργασίας
- έχουν κατανοήσει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των ΜΚΟ και του ρόλου της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών στη διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων.

Χρονοδιάγραμμα διδασκαλίας μαθήματος ανά διδακτική εβδομάδα

Διάλεξη / εβδομάδα	Θεματική ενότητα
1 ^η	Εισαγωγή: Πολιτικές και διπλωματία δικαιωμάτων του ανθρώπου ώρο Σ. Σέρμπος - Δρ. Ε. Κουτσουράκη
2 ^η	Οικουμενικό και περιφερειακό σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου ώρο Δρ. Ε. Κουτσουράκη
3 ^η	Θεσμικό πλαίσιο και μηχανισμοί προστασίας προσφύγων, μεταναστών και μειονοτήτων I 3ωρο Δρ. Ε. Κουτσουράκη
4 ^η	Θεσμικό πλαίσιο και μηχανισμοί προστασίας προσφύγων, μεταναστών και μειονοτήτων II 3ωρο Δρ. Ε. Κουτσουράκη
5 ^η	Διεθνής και περιφερειακή συνεργασία για τη διαχείριση της κρίσης του 2015 Σ. Σέρμπος - Άγγελος Κασκάνης
6 ^η	Πρόσφατες εξελίξεις στην ΕΕ Σ. Σέρμπος
7 ^η	Η δράση του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στην Ελλάδα
8 ^η	Παρουσίαση εργασιών - Συζήτηση Σ. Σέρμπος - Δρ. Ε. Κουτσουράκη

Σκοπός ενότητας

Στην εισαγωγική ενότητα εξετάζεται η εξέλιξη της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα. Ειδικότερα θα παρουσιαστούν η απορρύθμιση της αρχής μη ανάμειξης στα εσωτερικά θέματα των κρατών όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο διευρυμένος ρόλος των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις διεθνείς σχέσεις, καθώς και η ενσωμάτωσή τους στην εξωτερική πολιτική των κρατών και των διεθνών οργανισμών.

Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται το συμβατικό σύστημα προστασίας σε επίπεδο ΟΗΕ (Διεθνή Συμφωνία του 1966 και μηχανισμοί ελέγχου, συμβάσεις ειδικού χαρακτήρα και προστασίας ομάδων ατόμων, αρμοδιότητες επιτροπών) και το θεσμικό και νομικό πλαίσιο προστασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο εποπτικός του ρόλος, τα Όργανα και οι Επιτροπές, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Στην τρίτη ενότητα εξετάζονται τα ζητήματα προσφυγικής προστασίας με έμφαση στην κοινωνική ένταξη. Ειδικότερα θα αναλυθούν οι διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, ο Κανονισμός του Δουβλίνου και οι σχετικές οδηγίες της ΕΕ.

Στην τέταρτη ενότητα μελετώνται τα προστατευτικά πλαίσια για τους μετανάστες και τις μειονότητες, με έμφαση στην εξάλειψη των διακρίσεων. Βαρύτητα θα δοθεί και στο έργο των οργάνων και των εποπτικών μηχανισμών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στην πέμπτη ενότητα φιλοξενείται ο Δρ. Άγγελος Κασκάνης, TACTIS Institute, London, UK.

Στην έκτη ενότητα αποτιμάται η νέα ευρωπαϊκή πολιτική για τη μετανάστευση και το άσυλο.

Στην όγδοη ενότητα οι φοιτητές/τριες σε ομάδες θα κάνουν παρουσιάσεις των θεμάτων που επεξεργάστηκαν στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εργασίας.

Διδακτικές μέθοδοι

- Θεωρητικές διαλέξεις και μελέτη περιπτώσεων μέσω διαδραστικής προσέγγισης με τους φοιτητές/τριες, με ταυτόχρονη προβολή διαφανειών PowerPoint.
- Παρουσιάσεις από τους/τις φοιτητές/τριες για την καλύτερη κατανόηση των ζητημάτων που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου μέσω διαδραστικής προσέγγισης.

Αξιολόγηση

- **70% τελική γραπτή εξέταση** (δύο ερωτήσεις σύντομης ανάπτυξης και ένα πρακτικό ζήτημα με σχετικά ερωτήματα)
- **20% γραπτή εργασία**
- **10% προφορική παρουσίαση.**

Ομαδικές εργασίες

Οι φοιτητές/τριες καλούνται να επιλέξουν μια θεματική του μαθήματος προκειμένου να συντάξουν μια **έκθεση έως 3.000 λέξεις**, στην οποία θα προβαίνουν σε κριτική αξιολόγηση του υφιστάμενου πλαισίου προστασίας και θα εντοπίζουν τις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις, προκειμένου να προτείνουν αλλαγές και βελτιώσεις. Οι εκθέσεις θα **παρουσιαστούν προφορικά** και στη συνέχεια, αφού ληφθούν υπόψη οι σχετικές παρατηρήσεις, θα παραδοθούν εκτυπωμένες την ημέρα της γραπτής εξέτασης.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Για κάθε μάθημα θα διανέμεται φάκελος με σχετικά άρθρα και εκθέσεις.

Ελληνόγλωσση

Γραμματίκας, Β. (2010). *Η διεθνής προστασία των μειονοτήτων και η αντιμετώπισή τους στα παρευξείνια κράτη της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.* Αθήνα: Παπαζήση.

Μαρούδα, Μ. ΝΤ. (2019). *Αλληλεγγύη στην ΕΕ: Εξελίξεις στο πεδίο της προσφυγικής προστασίας και προκλήσεις στην ΕΕ και στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Περράκης, Σ. (2016). *Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου*. Αθήνα: Ι. Σιδέρη.

Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανεσφάλεια*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Ξενόγλωσση

Alfredsson, G., Grimheden, J., Ramcharan, B. G. & De Zayas, A. (eds.) (2009). *International Human Rights Monitoring Mechanisms: Essays in Honour of Jakob Th. Möller*. Martinus Nijhoff Publishers.

Campesi, G. (2018). Seeking Asylum in Times of Crisis: Reception, Confinement, and Detention at Europe's Southern Border, *Refugee Survey Quarterly*, 37(1): 44-70.

Capicchiano Young, S. (2017). Dublin iv and excom: Aspirational Blunders and Illusive Solidarity, *European Journal of Migration & Law*, 19(4): 370-395.

Chetail, V., De Bruycker, P. & Maiani, F. (2016). *Reforming the Common European Asylum System - The New European Refugee Law*. Brill Nijhoff.

Costello, C. (2015). *The Human Rights of Migrants and Refugees in European Law*. Oxford University Press.

Costello, C. (2016). Safe Country? Says Who?, *International Journal of Refugee Law*, 28(4): 601-622.

Gil-Bazo, M.-T. (2015). The safe third country concept in international agreements of refugee protection -assessing State practice, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 33(1): 42-77.

Gilbert, G. (2015). Why Europe Does Not Have a Refugee Crisis, *International Journal of Refugee Law*, 27(4): 531-535.

Giuffre, M. (2012). State Responsibility Beyond Borders: What Legal Basis for Italy's Push-backs to Libya?, *International Journal of Refugee Law*, 24(4): 692-734.

Goodwin-Gill, G. & McAdam, J. (2017). *The refugee in International Law*. Oxford University Press.

Hathaway, J. (2005). *The Rights of Refugees under International Law*. Cambridge University Press.

Horii, S. (2018). Dependency, and EU Agencies: The Hotspot Approach in the Refugee Crisis, *Refugee Survey Quarterly*, 37(2): 204-230.

Hurwitz, A.-G. (2009). *The collective responsibility of states to protect refugees*. Oxford University Press.

Ineli-Ciger, M. (2017). Protecting Syrians in Turkey: A Legal Analysis, *International Journal of Refugee Law*, 29(4): 555-579.

Kälin, W. & Künzli, J. (2009). *The Law of International Human Rights Protection*. Oxford University Press.

Koutsouraki, E. (2017). The indefinite detention of undesirable and unreturnable third country nationals in Greece, *Refugee Survey Quarterly*, 36(1): 85-106.

Koutsouraki, E. (2018). Refusal of international protection under the EU-Turkey Deal, *Ordine internazionale et diritti umani*, (1): 55-75.

Morano-Foadi, S. (2017). Solidarity and Responsibility: Advancing Humanitarian Responses to EU Migratory Pressures, *European Journal of Migration & Law*, 19(3): 223-254.

Sudre, F. (2016). *Droit européen et international des droits de l'homme*. Presses Universitaires de France - P.U.F.

Taylor, S. (2016). Protection Elsewhere/Nowhere, *International Journal of Refugee Law*, 18(2): 283-312.

Velluti, S. (2014). *Reforming the Common European Asylum System - Legislative Developments and Judicial Activism of the European Courts*. Heidelberg/New York/Dordrecht/London: Springer.

Μάθημα Επιλογής

Εξαρτήσεις και διαδίκτυο

Α΄ εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Χαράλαμπος Πουλόπουλος

Καθηγητής

chrpoulo@sw.duth.gr

Σκοπός μαθήματος

Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η γνωριμία των φοιτητών/τριών με τις κυριότερες προσεγγίσεις στην κατανόηση του φαινομένου της εξάρτησης γενικά και της εξάρτησης από το διαδίκτυο ειδικότερα. Παρόλο που ο εθισμός στο διαδίκτυο δεν έχει μελετηθεί τόσο διεξοδικά όσο οι άλλες εξαρτήσεις και δεν έχει ακόμα επισήμως «πολιτογραφηθεί» ως ψυχική διαταραχή, απασχολεί όλο και περισσότερους ανθρώπους, ειδικούς και μη.

Η συνεχής ενασχόληση, για μη επαγγελματικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους, με το διαδίκτυο και ιδιαίτερα τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, τα διαδικτυακά παιχνίδια και το online shopping αρχίζουν και αντιμετωπίζονται με την ίδια σοβαρότητα όπως ο διαδικτυακός τζόγος και η διαδικτυακή πορνογραφία. Το διαδίκτυο αποτελεί έναν χώρο όπου μπορεί να κυριαρχήσει η ψευδαίσθηση της κάλυψης των προσωπικών και κοινωνικών αναγκών. Ο έλεγχος του χώρου και του χρόνου φαίνεται να γίνεται ταχύτατα, οι φαντασιώσεις να έρχονται κοντά μέσω της εικόνας και να απαλύνεται το βαθύτερο ψυχικό άγχος και ο πόνος από την εφήμερη ικανοποίηση που για να συμβεί χρειάζεται να περιοριστεί η σκέψη.

Το μάθημα εστιάζει σε μία κριτική συζήτηση των αιτιολογικών παραγόντων εξάρτησης, ιδιαίτερα από το διαδίκτυο, και στην αντιμετώπιση αυτών μέσα από διαφορετικού τύπου παρεμβάσεις. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφορετικών προσεγγίσεων πρόληψης και θεραπείας.

Παράλληλα διερευνώνται κεντρικές έννοιες όπως η υποτροπή και η πρόληψη της υποτροπής, τα στάδια της αλλαγής, η κινητοποίηση σε θεραπεία, ο θεραπευτικός σχεδιασμός, η αποτελεσματικότητα της θεραπείας, ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου αλλά και οι παρεμβάσεις στην κοινότητα. Επίσης αναλύεται ο ρόλος της διεπιστημονικής ομάδας, ενώ μέσω διαλέξεων, βιωματικής και πρακτικής άσκησης δίνεται η δυνατότητα στους/στις φοιτητές/τριες να κατανοήσουν τον ρόλο των κοινωνικών λειτουργών στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Θεματικές ενότητες

1. Αιτιολογικοί παράγοντες εξάρτησης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εξαρτημένων από το διαδίκτυο.
2. Εκτίμηση των αναγκών και διαγνωστικά εργαλεία εξάρτησης.
3. Κοινωνικά δίκτυα και ετεροτοπικές κοινότητες εξάρτησης.
4. Εφηβεία, σχολική επίδοση, εξάρτηση και διαδίκτυο.
5. Διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια και ο ρόλος της οικογένειας και των ομότιμων στην εμφάνιση και αντιμετώπιση του φαινομένου εξάρτησης.
6. Τα στάδια της αλλαγής: Συνέντευξη κινητοποίησης, Θεραπεία, Πρόληψη της υποτροπής και Ανάπτυξη δικτύων κοινωνικής υποστήριξης.
7. Προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης στο σχολείο και στην κοινότητα.
8. Ο ρόλος του συμβούλου στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.
9. Κοινωνική Εργασία, διαδίκτυο και δημοκρατία

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση να:

- διακρίνουν το εύρος των αιτιολογικών παραγόντων που σχετίζονται με την εξάρτηση από το διαδίκτυο
- γνωρίζουν τις βασικές προσεγγίσεις και μοντέλα πρόληψης του φαινομένου
- έχουν συνειδητοποιήσει ότι η εξάρτηση από το διαδίκτυο είναι ένα πολυ-παραγοντικό και ιδιαίτερα σύνθετο φαινόμενο με σοβαρές επιπτώσεις στο επίπεδο του ατόμου και της οικογένειας
- έχουν αντιληφθεί τις δυνατότητες και τα όρια του ρόλου τους
- έχουν αποκτήσει εικόνα των σταδίων της εξάρτησης αλλά και των σταδίων της αντιμετώπισης από την κινητοποίηση για θεραπεία έως την πρόληψη της υποτροπής
- αναγνωρίσουν τον ρόλο του συμβούλου στο πλαίσιο της διεπιστημονικής ομάδας αλλά και στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Αξιολόγηση

Ερευνητική εργασία/project.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αναστασόπουλος, Δ. & Ζαχαριά, Α. (2017). *Η ψυχανάλυση στην εποχή του διαδικτύου: Η εικονική πραγματικότητα και το ασυνείδητο*. Αθήνα: ΝΗΣΟΣ.

Marlatt, G. A. & Donovan, M. D. (2008). *Προλαμβάνοντας την Υποτροπή: Στρατηγικές συνέχισης στη θεραπεία των εξαρτητικών συμπεριφορών*. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ.

Μάτσα, Κ. (2009). Εξάρτηση από το Διαδίκτυο: η πιο σύγχρονη μορφή τοξικομανίας, *Τετράδια Ψυχιατρικής*, (108): 81-84.

Μονάδα Εφηβικής Υγείας Αθηνών [ΜΕΥ]. Μελέτη συμπεριφορών εξάρ-

τησης στο διαδίκτυο σε Ευρωπαίους Εφήβους. Eu.net.edb. Διαθέσιμο στο: <http://youth-health.gr/drastiriotites/ereunitiki-drastiriotita/eu-net-db#.YCEQkOgzAd>.

Πουλόπουλος, Χ. (2011). *Κοινωνική Εργασία και Εξαρτήσεις: Οι κοινότητες της Αλλαγής*. Αθήνα: Τόπος.

Πουλόπουλος, Χ. (2017). Εξαρτήσεις και Διαδικτυακές κοινότητες ετεροτοπίας. Διαθέσιμο στο: <https://www.blod.gr/lectures/eksartiseis-kai-diadikyakes-koinotites-eterotopias/>.

Shapiro, H. (2009). *Drugs, ένας πλήρης οδηγός για τις νόμιμες και τις παράνομες ψυχοδραστικές ουσίες*. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ.

Σιώμος, Κ. & Αγγελόπουλος, Ν. (2008). Διαταραχή εθισμού στο Διαδίκτυο, *Ψυχιατρική*, 19(1): 52-58.

Twenge, J. (2019). *iGen: Η γενιά του Internet*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Velasquez, M. M., Maurer G. G., Crouch, C. & DiClemente, C. C. (2008). *Ομαδική θεραπεία για κατάχρηση ουσιών*. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ.

Χρηστάκης, Ν. (2019). *Προσχέδιο: Οι εξελικτικές ρίζες μιας καλής κοινωνίας*. Αθήνα: Κάτοπτρο.

Ξενόγλωσση

Andreassen, C. S., Billieux, J., Griffiths M. D., Kuss, D. J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E. & Pallesen, S. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study, *Psychol Addict Behav.*, 30(2): 252-262. DOI: 10.1037/adb0000160.

Casha, H., Rae, D. C., Steel, A. H. & Winklerb, A. (2012). Internet Addiction: A Brief Summary of Research and Practice, *Current Psychiatry Reviews*, 8(4): 292-298. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3480687/>.

Connors, G. J., DiClemente, C. C., Velasquez, M. M. & Donovan, D. M. (2015). *Substance Abuse Treatment and the Stages of Change. Selecting and Planning Interventions*. Second edition. USA: Guilford Press.

Edwards, G. (2000). *Alcohol: The World's Favorite Drug*. NY: St. Martin's Press.

Edwards, G. (2005). *Matters of Substance: Drugs: Is Legalization the Right Answer - or the Wrong Question?* London: Pelican.

EMCDDA (2020). *ESPAD Report 2019 - Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Lisbon: EMCDDA.

EMCDDA (2020). *Impact of COVID-19 on drug markets, drug use, drug-*

related harms and responses in south European Neighbourhood Policy countries. Lisbon: EMCDDA.

EMCDDA (2020). *Looking back on 25 years of annual reporting on the drugs problem in Europe.* Lisbon: EMCDDA.

Holloway, S. L. & Valentine, G. (2001). *Cyberkids: Youth identities and communities in an online world.* London: Routledge.

Najavits, L. (2017). *Recovery from Trauma, Addiction, or Both: Strategies for Finding Your Best Self.* USA: Guilford Press.

Poulopoulos, Ch. (2012). Economic crisis in Greece: risks and challenges for drug policy and strategy, *Drugs and Alcohol Today*, 12(3): 132-140.

reSTART: Internet Addiction Recovery Program. First detox center for Internet addicts opens its doors: Creates solutions for computer related addictive behaviors. 2009 [cited 2011 August 21]. Available at: <http://www.netaddictionrecovery.com>.

Shaw, M. & Black, D. W. (2008). Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management, *CNS Drugs*, 22(5): 353-65. DOI: 10.2165/00023210-200822050-00001.

Triantos, P., Papanastasatos, G., Poulopoulos, Ch. & Zaxaropoulos, Y. (2014). Patterns of use and perceptions of drug addicts in Greece about "shisha" (a new synthetic drug) at economic crisis era, *Drugs and Alcohol Today*, 14(1): 10-18. DOI: 10.1108/DAT-10-2013-0041.

Velasquez, M. M., Crouch, C., Stephens, N. St. & DiClemente, C. C. (2015). *Group Treatment for Substance Abuse. A Stages-of-Change Therapy Manual.* Second edition. USA: Guilford Press.

Weinstein, A. & Lejoureux, M. Z. (2010). Internet addiction or excessive Internet use, *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5): 277-283.

Weinstein, A., Dorani, D., Elhadif, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A. & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults, *Annals of Clinical Psychiatry*, 27(1): 4-9. PMID: 25696775.

West, R. (2013). *Models of Addiction.* Lisbon: EMCDDA.

Wolff, K., White, J. & Karch, St. (2017). *The Sage Handbook of Drug and Alcohol Studies. Biological Approaches.* London: Sage [Chapters 21, 22, 27, 30].

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Υποχρεωτικό Μάθημα

Μέθοδοι Ποιοτικής Κοινωνικής Έρευνας στην εκπαίδευση

Β΄ εξάμηνο

5 πιστωτικές μονάδες (ECTS)

Σεβαστή Χατζηφωτίου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

schatzif@sw.duth.gr

Ευριπίδης Παπαδημητρίου

Επίκουρος Καθηγητής

evpara@sw.duth.gr

Περιεχόμενο μαθήματος - Θεματικές ενότητες

Ενότητα Α΄

Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής πραγματικότητας

- Φιλοσοφικά δόγματα και κοινωνική πραγματικότητα: Ρεαλισμός και Νομιναλισμός.
- Επιστημολογικές προσεγγίσεις και κοινωνική έρευνα: Θετικιστική και ερμηνευτική προσέγγιση (Φαινομενολογία, Εθνομεθοδολογία, Συμβολική Διαντίδραση).

Ενότητα Β΄

Εισαγωγή στην ποιοτική έρευνα στην εκπαίδευση

- Χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.
- Ο ερευνητικός σχεδιασμός με βάση τις αρχές της ποιοτικής προσέγγισης.
- Διαφορές ποιοτικής με ποσοτικής έρευνας.
- Στρατηγικές δειγματοληψίας στην ποιοτική έρευνα.

Ενότητα Γ΄

Μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων

- Η μέθοδος της συνέντευξης.
- Η μέθοδος των ομάδων εστίασης (Focus Group).
- Παρατήρηση.

- Μελέτη περίπτωσης.

Ενότητα Δ΄

Επεξεργασία και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων

- Η εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία (Grounded Theory).
- Η ανάλυση λόγου.
- Ανάλυση περιεχομένου και θεματική ανάλυση.
- Η βιογραφική ανάλυση.

Ενότητα Ε΄

Μεθοδολογικά ζητήματα της ποιοτικής έρευνας στην εκπαίδευση

- Ζητήματα γενίκευσης και αντιπροσωπευτικότητας στην ποιοτική έρευνα.
- Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας.
- Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην ποιοτική έρευνα.

Ενότητα ΣΤ΄

Ασκήσεις σχεδιασμού ποιοτικής έρευνας στην εκπαίδευση

- Η διδασκαλία του μαθήματος περιλαμβάνει εξάσκηση στον σχεδιασμό ερευνητικής πρότασης στο περιβάλλον της εκπαίδευσης.

Προσδωκόμενα αποτελέσματα

1. Γνώσεις και κατανόηση

Με την επιτυχημένη ολοκλήρωση του μαθήματος ο/η φοιτητής/τρια θα μπορεί:

- Να κάνει ανασκόπηση της βιβλιογραφίας με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να θέσει σαφή ζητήματα και ερευνητικές υποθέσεις οι οποίες πρέπει να εξεταστούν.
- Να αναπτύσσει και να παρουσιάζει μια έγκυρη μεθοδολογία για την επίτευξη των στόχων της έρευνας.
- Να διερευνά για εναλλακτικές δυνατότητες σχεδιασμού της έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του κάθε σχεδίου.

- Να εστιάζει και να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες εκείνες οι οποίες είναι κατάλληλες για το θέμα το οποίο επέλεξε.
- Να συλλέγει πρωτογενή δεδομένα με τη μέθοδο των συνεντεύξεων και της ανάλυσης των πληροφοριών και να κρίνει αν τα δεδομένα αυτά είναι τα κατάλληλα για τους σκοπούς της έρευνας.
- Να γνωρίζει και να τηρεί τους κανόνες δεοντολογίας για τη διεξαγωγή της επιστημονικής έρευνας.
- Να παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνάς του σε γραπτή και σε προφορική μορφή.

2. Διανοητικές ικανότητες

Προετοιμάζοντας τη γραπτή εργασία (ομαδική) και την προφορική παρουσίασή της, σε συνεργασία με τον/την επόπτη/τρια Καθηγητή/τρια, ο/η φοιτητής/τρια πρέπει:

- Να μπορεί να εργαστεί εποικοδομητικά και με λεπτομέρεια πάνω στο ερευνητικό θέμα που επέλεξε.
- Να αναπτύσσει κριτική γνώση μιας συγκεκριμένης περιοχής που θα ερευνήσει αλλά και των συναφών θεμάτων με την επιστήμη της έρευνας, συνθέτοντας γνώσεις και δεξιότητες που αποκτήθηκαν τόσο από τις διαλέξεις του μαθήματος όσο και από την ατομική του μελέτη.
- Να αναπτύσσει δεξιότητες στη σύνθεση, την ανάλυση, την καταγραφή και την παρουσίαση, τη διαχείριση του χρόνου και την αυτοοργάνωσή του/της.

3. Άλλες ικανότητες

Στο πλαίσιο του μαθήματος ο/η φοιτητής/τρια θα μπορεί επίσης:

- Να αναπτύσσει την κριτική και αναλυτική σκέψη.
- Να διαχειρίζεται τον όγκο των πληροφοριών αλλά και τις συγκεκριμένες για το θέμα του/της πληροφορίες.
- Να καλλιεργεί ομαδικό πνεύμα και συνεργασίες στην τάξη.
- Να αναζητά, αναλύει και συνθέτει δεδομένα και πληροφορίες.
- Να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τον σχεδιασμό, την

υλοποίηση και τη δεοντολογία της ερευνητικής διαδικασίας στον χώρο της εκπαίδευσης.

- Να εργάζεται σε διεπιστημονικό περιβάλλον.
- Να προάγει την ελεύθερη, δημιουργική και επαγωγική σκέψη.

Διδακτικές μέθοδοι

Διδακτικές και μαθησιακές μέθοδοι από έδρας, διαλέξεις διά ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θα χρησιμοποιούνται επίσης στη διδασκαλία, κατά τη διάρκεια των διαλέξεων, Η/Υ-projectors.

Η επικοινωνία με τους/τις φοιτητές/τριες θα πραγματοποιείται με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας (E-class), στην οποία θα μπορούν να βρουν ανακοινώσεις και επικουρικό εκπαιδευτικό υλικό.

Αξιολόγηση

Γραπτή εξέταση του μαθήματος.

Δυναμική των ομάδων: Βιώματα και βιωμένοι χώροι

Β' εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Χαράλαμπος Πουλόπουλος

Καθηγητής

chroulo@sw.duth.gr

Περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα διερευνά σε βάθος τα φαινόμενα, τη δυναμική και τη διεργασία των ομάδων –με έμφαση στους οργανισμούς εκπαίδευσης– και αναδεικνύει τις συμβουλευτικές παρεμβάσεις που μπορούν να εφαρμοστούν για τη βελτίωση της λειτουργίας των ομάδων και του οργανισμού ως συστήματος.

Αναλύονται οι έννοιες της δυναμικής και της διεργασίας των ομάδων και οι ρόλοι σε μια ομάδα, ενώ μέσα από βιωματικές δραστηριότητες παρουσιάζονται τρόποι αξιοποίησης των ομάδων ως εργαλείων για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης. Τα προσωπικά βιώματα των μελών έρχονται στην ομάδα και μέσω της αλληλεπίδρασης συγκροτούν το βίωμα της ομάδας. Η αλληλεξάρτηση των μελών για την ανάπτυξη της προσωπικής μάθησης και εξέλιξης και τη βελτίωση της ψυχικής υγείας παρουσιάζεται παράλληλα με τα αναπτυξιακά στάδια της ζωής των ατόμων και των ομάδων σε βιωμένους χώρους. Οι ομάδες προσεγγίζονται μέσα από τις σχέσεις που αναπτύσσονται σε αλληλεπίδραση με τον βιωμένο χώρο στον οποίο διεξάγονται και το ευρύτερο περιβάλλον.

Επίσης παρουσιάζονται τα θέματα ηγεσίας και ρόλων (π.χ. υπόγειες συγκρούσεις, έλλειψη εμπιστοσύνης στην ηγεσία ή στα άλλα μέλη της ομάδας κλπ.), ενώ επισημαίνονται έννοιες όπως είναι η εμπιστοσύνη αλλά και ο φόβος της απόρριψης, του εξοστρακισμού και της εξάρτησης από τις ομάδες.

Στη διάρκεια του μαθήματος συζητούνται φαινόμενα όπως της εξάρτησης, της επίθεσης-φυγής, της σύγκρουσης, της

δημιουργίας υπο-ομάδων και της εκδραμάτισης (acting out), ενώ προτείνονται και οι οργανισμοί μάθησης (learning organizations) ως νέα μοντέλα προσέγγισης και ανάπτυξης των οργανισμών.

Στο πλαίσιο του μαθήματος επίσης οι συμμετέχοντες θα έχουν τη δυνατότητα να αναστοχαστούν κριτικά για θέματα που αφορούν τη συμβουλευτική ομάδων σε ετεροτοπικούς χώρους και να αναπτύξουν δεξιότητες παρέμβασης, κατανόησης και ενσυναίσθησης ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες κάθε ατόμου και ομάδας, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά και τη δυναμική και τη διεργασία που αναπτύσσεται σε αυτήν. Παράλληλα θα αναλυθεί η ανάγκη για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη, εποπτεία και διά βίου μάθηση των συμμετεχόντων.

Θεματικές ενότητες

1. Δυναμική και διεργασία των ομάδων σε επίσημους και μη οργανισμούς μάθησης, με κύρια έμφαση στις ομάδες των εκπαιδευτών, των εκπαιδευομένων και των σημαντικών άλλων.

- Αναλύονται οι έννοιες της δυναμικής και της διεργασίας των διαφορετικών ομάδων σε περιβάλλον μάθησης και οι ρόλοι που αναπτύσσονται στις ομάδες. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται βιωματικές δραστηριότητες, δημιουργικές ασκήσεις και εργαλεία παρέμβασης για τη βελτίωση της ζωής στην κοινότητα μάθησης.
- Διακρίνονται οι παραγωγικές από τις αντιπαραγωγικές ομάδες και δίνεται έμφαση στη σχέση του κάθε συστήματος με την κοινωνία και τη μετεξέλιξή του σε «ανοικτό» οργανισμό μάθησης και αλλαγής μέσα στην ευρύτερη κοινότητα.
- Με την παρουσίαση σχετικών μελετών και καλών πρακτικών από την ελληνική και διεθνή εμπειρία, αναλύονται θέματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών και άλλων επαγγελματιών, την εποπτεία

διαφόρων τύπων ομάδων, τη συμβουλευτική και την κοινωνική φροντίδα.

2. Η συναισθηματική ζωή στους οργανισμούς

- Αναλύεται η έννοια της αποδοχής του εκπαιδευόμενου ατόμου από την ομάδα, στο πλαίσιο της δομής των οργανισμών μάθησης και προσωπικής ανάπτυξης, και περιγράφεται η συναισθηματική μέσα από τη διαπροσωπική αλληλεπίδραση, τους κοινούς στόχους, την αλληλεξάρτηση, τον αυτο-ορισμό των μελών της ομάδας καθώς και η σημασία της αναγνώρισης της ατομικής συμμετοχής από άλλα μέρη και μέλη του συστήματος.
- Αναλύονται τα αναπτυξιακά στάδια κατά αναλογία με αυτά που κατά κανόνα οι άνθρωποι διανύουν στη διάρκεια της ζωής τους.
- Αναλύεται ο ρόλος των οργανισμών ως υποκατάστατο του συστήματος της οικογένειας.

3. Ηγεσία/καθοδήγηση/ρόλοι

- Αναλύονται έννοιες που αφορούν στην ηγεσία στις ομάδες, στον ρόλο του ηγέτη αλλά και στους ρόλους των μελών.
- Εντοπίζονται οι περιπτώσεις δυσλειτουργίας, η ανεπαρκής ηγεσία, η εναλλαγή των ρόλων ως συνεχής διαδικασία αλλά και οι ανάγκες εκπαίδευσης όλων των μερών του συστήματος στην αποφυγή συμπεριφορών όπως ο αποκλεισμός, η πλάγια σύγκρουση, η αποφυγή ή η απόρριψη κάποιων ατόμων.
- Αναλύονται οι τρόποι αντίστασης στο εσωτερικό των ομάδων και φαινόμενα όπως ο κατακερματισμός και η αδράνεια αλλά και οι μηχανισμοί άμυνας και τα εμπόδια στη διαδικασία αλλαγής.
- Επιχειρείται η κατανόηση και ο μετασχηματισμός των προσωπικών και κοινωνικών παραδοχών με στόχο την αλλαγή των μελών και της ομάδας.

4. Βιωμένοι χώροι, ετεροτοπίες και η αλληλεπίδραση με άτομα και ομάδες

- Αναλύονται βασικές έννοιες και αρχές που αφορούν τη δυναμική των ομάδων σε χώρους με ισχυρούς συμβολισμούς όπως είναι οι βιωμένοι χώροι και οι ετεροτοπίες παρέκκλισης και κρίσης.
- Εξετάζονται οι δυνατότητες και τα όρια της συμβουλευτικής σε ομάδες σε ετεροτοπικούς και ανοίκειους χώρους και επιχειρείται η κατανόηση και ο Μετασχηματισμός Προσωπικών και Κοινωνικών Παραδοχών των μελών των ομάδων.

5. Κρίση και αλλαγή στις ομάδες και τους οργανισμούς

- Παρουσιάζονται φαινόμενα κρίσης στους οργανισμούς ως απόρροια της ύφεσης και της λιτότητας, αλλά και της παθολογίας των συστημάτων διοίκησης και εκπαίδευσης του οργανισμού ως σύστημα.
- Αναλύεται η κρίση ως κίνδυνος για την ύπαρξη των οργανισμών αλλά και η δυνατότητα αλλαγής της δυναμικής και των δομών με ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας και συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων.
- Παρουσιάζονται εργαλεία επίτευξης της αλλαγής αλλά και της εσωτερικής και εξωτερικής δικτύωσης των μερών του οργανισμού, μοντέλα ανάπτυξης σχέσεων με το περιβάλλον της κοινότητας αλλά και εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης.

6. Ενδυνάμωση οργανισμών και εποπτεία

- Αναλύονται οι τρόποι ενδυνάμωσης των οργανισμών με έμφαση στην ενίσχυση της εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης των εκπαιδευόμενων, των εκπαιδευτών και των σημαντικών άλλων, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις αυξημένες ανάγκες που προκύπτουν από τους ρόλους τους.
- Η έρευνα δράσης (Action Research) και η ομαδικά εστι-

ασμένη συνέντευξη (Focus Group Interview) αξιοποιούνται στην εκτίμηση των αναγκών και των ειδικών προβλημάτων από τις διαφορετικές ομάδες όσο και στον σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση του προγράμματος ενδυνάμωσης δεξιοτήτων.

- Παρουσιάζονται εργαλεία ενδυνάμωσης και εποπτείας.
- Εξετάζονται προτάσεις και παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο, σε ένα διαρκώς αβέβαιο και ασταθές οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο συγκεκριμένο μάθημα:

- Θα είναι σε θέση να κατανοούν τα φαινόμενα που επηρεάζουν τη λειτουργία των οργανισμών και θα μπορούν να αξιοποιήσουν τη μεθοδολογία της ομάδας στο περιβάλλον στο οποίο εργάζονται.
- Θα αντιλαμβάνονται τις βασικές έννοιες της δυναμικής και της διεργασίας των διαφορετικών ομάδων, τη σχέση με το εξωτερικό περιβάλλον, τον ρόλο των μελών της κάθε ομάδας αλλά και τον ρόλο της ηγεσίας καθώς και την αξία μετάβασης των οργανισμών σε οργανισμούς μάθησης.
- Θα αντιλαμβάνονται ζητήματα συνεχούς εκπαίδευσης και εποπτείας των επαγγελματιών αλλά και ζητήματα επαγγελματικής ηθικής και δεοντολογίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Blanchet, Al. & Trognon, Al. (1997). *Ψυχολογία ομάδων: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές των ομαδικών μοντέλων*. Αθήνα: Σαββάλας.

Foucault, M. (1984). *Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα*. Αθήνα: Πλέθρον.

Freud, S. (2009). *Το ανοίκειο*. Αθήνα: Πλέθρον.

Hogg, M. & Tindale, S. (2016). *Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Jaques, D. (2001). *Μάθηση σε ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενήλικων εκπαιδευομένων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Καρατζόλας, Ν., Λαζαρίδης, Ν., Μαυρίδης, Γ., Μπονάκος, Μ. & Μωρεσόπουλος, Μ. (2006). *Βιωματικές δραστηριότητες ομαδικής και προσωπικής ανάπτυξης: Ένα χρήσιμο εργαλείο για εκείνους που συντονίζουν και καθοδηγούν ομάδες*. Θεσσαλονίκη: Μηδέν ΟΙΟ Δέκα.

Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, Χρ. (2002). *Κοινωνική εργασία με ομάδες*. 2^η έκδοση. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ.

Mindell, Ar. (2002). *Μέσα στη φωτιά: Μετασχηματισμός μεγάλων ομάδων: Αξιοποιώντας τις συγκρούσεις και τη διαφορετικότητα*. Αθήνα: Γραφές.

Ναυρίδης, Κλ. Γ. (2005). *Ψυχολογία των ομάδων: Κλινική ψυχοδυναμική προσέγγιση*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Πουλόπουλος, Χ. & Τσιμπουκλή, Άν. (2016). *Δυναμική των Ομάδων και Αλλαγή στους Οργανισμούς*. Αθήνα: Τόπος.

Rogers, C. (1991). *Ομάδες συνάντησης: Αυτογνωσία-ψυχολογία των ομάδων-επικοινωνία*. Αθήνα: Δίοδος.

Σταυρίδης, Στ. (2010). *Μετέωροι Χώροι της Ετερότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Φιλίππου, Δ. (2003). *205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Wetherell, M. (2004). *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Yalom, Ir. & Leszcz, M. (2006). *Θεωρία και πράξη της ομαδικής ψυχοθεραπείας*. Αθήνα: Άγρα.

Ξενόγλωσση

Amado, G. & Ambrose, A. (2001). *The transitional Approach to Change*. UK: Routledge.

- Bacha, Cl. S.** (2009). Becoming conscious of the human group, *Group Analysis*, 42(1): 62-79.
- Bion, W. R.** (2000). *Experiences in groups and other papers*. 2nd edition. New York: Routledge.
- Bronwyn, H.** (2013). Mutual Aid Group Work: Social Work Leading the Way to Recovery-Focused Mental Health Practice, *Social Work Groups*, 36(1): 43-58.
- Chazan, R.** (2001). *The group as therapist*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Chesner, A. & Hahn, H.** (2002). *Creative advances in group work*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Glassman, U. & Kates, L.** (1990). *Group Work: A Humanistic Approach*. USA: Sage.
- Holman, Ch.** (2009). The large group as window: A strange situation. *International Journal of Therapeutic Communities*, 30(3): 269-275.
- Lefebvre, H.** (1991). *The production of Space*. Oxford: John Wiley and Sons Ltd.
- Malekoff, A.** (2008). Transforming Trauma and Empowering Children and Adolescents in the Aftermath of Disaster Through Group Work, *Social Work With Groups*, 31(1): 29-52.
- Richards-Schuster, K. & Aldana, Ad.** (2013). Learning to Speak Out About Racism: Youths' Insights on Participation in an Intergroup Dialogues Program, *Social Work With Groups*, 36(4): 332-348.
- Riedlinger, M., Gallois, C., Mckay, S. & Pittam, J.** (2004). Impact of social groups processes and functional diversity on communication in networked organizations, *Journal of Applied Communication Research*, 32(1): 55-79.
- Ringer, T. M.** (2002). *Group action: The dynamics of groups in therapeutic, educational and corporate settings*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Robson, M.** (1993). *Problem Solving in Groups*. Cambridge: Gower.
- Soja, Ed.** (1996). *Third spaces. Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Oxford: Blackwell.
- Wenger, E.** (1998). *Communities of Practice: learning, meaning and identity*. New York: Cambridge University Press.
- Wheelan, S. A.** (2009). Group size, group development, and group productivity, *Small Group Research*, 40(2): 247-262.

Μάθημα Επιλογής

Η οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού

Β' εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Χρήστος Μορφακίδης

Επίκουρος Καθηγητής

cmorfaki@sw.duth.gr

Περιεχόμενο μαθήματος

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η προσέγγιση της εκπαίδευσης από την οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή η εξέταση της εκπαίδευσης ως κοινωνικό δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, καθώς και στη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Η εκπαίδευση αποτελεί μεταξύ άλλων και συνταγματικό δικαίωμα, κατοχυρωμένο στο άρθρο 16 του ελληνικού Συντάγματος. Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 16:

«2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

Στην παρ. 3 ορίζεται ότι «3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα».

Στα άρθρα 28 και 29 της Διεθνούς Συμβάσεως για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία κυρώθηκε από τη χώρα μας με τον Νόμο 2101/1992, περιλαμβάνεται η κρατική υποχρέωση για την παροχή εκπαίδευσης, καθώς και οι βασικοί στόχοι που δεν θα πρέπει να λείπουν από την ενάσκηση της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Ειδικότερα, αφού πρώτα προσεγγισθεί η έννοια των δικαιωμάτων του παιδιού με την εξέταση του ορισμού που προτάσσει η διεθνής σύμβαση, στην ενότητα περιλαμβάνονται επιμέρους θεματικές, όπως οι περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες, παιδιών που τελούν σε καθεστώς πρόσφυγα, η παιδική εργασία, η γονική ευθύνη, η προστασία ορφανών κλπ.

Στη μελέτη της θεματικής αξιοποιούνται νομοθετικά κείμενα (το Σύνταγμα, η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού), η θέση της επιστήμης όπως εκφράζεται μέσα από συναφείς ειδικές επιστημονικές μελέτες, καθώς και τα πορίσματα της νομολογίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Φασουλής, Ν. Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού*. Α' έκδοση. Αθήνα: Παπαζήση.

Χρυσανθάκης, Χ. (2007). *Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου*. Α' έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων

Β' εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Χαράλαμπος Τσαϊρίδης

Επίκουρος Καθηγητής

xtsairid@sw.duth.gr

Περιεχόμενο και στόχοι μαθήματος

Η στατιστική αποτελεί κλάδο των μαθηματικών, ενώ οι εφαρμογές της επεκτείνονται σε όλους σχεδόν τους κλάδους της επιστήμης και της τεχνολογίας. Η κοινωνική στατιστική ορίζεται από το περιεχόμενο του αντικειμένου της, που είναι η ποσοτική διερεύνηση θεμάτων σχετικά με την υγεία, την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση και την απασχόληση, τη μετανάστευση, την κοινωνική και επαγγελματική κινητικότητα. Δηλαδή, ορίζεται ως η μεθοδολογία για την ανάλυση και επεξεργασία δεδομένων που προκύπτουν μέσα στο ευρύτερο κοινωνιολογικό πλαίσιο. Στόχος τού μαθήματος είναι να εξετάσει τις βασικές ποσοτικές μεθόδους και τεχνικές κοινωνικής έρευνας, να εστιάσει στα μέσα που είναι διαθέσιμα στους κοινωνικούς επιστήμονες για τη συλλογή κοινωνικών δεδομένων (data), την ανάλυση και την παρουσίασή τους.

Οι κύριοι στόχοι είναι η κατανόηση των σημαντικότερων μεθόδων και τεχνικών που βασίζονται στην επιστήμη της στατιστικής και οι οποίες, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες ποιοτικές μεθόδους, συμπληρώνουν την ερευνητική εργαλειοθήκη του σύγχρονου κοινωνικού επιστήμονα και ερευνητή. Το μάθημα αυτό βρίσκεται σε συναφή χώρο με αντίστοιχα μαθήματα θεωρίας, καθώς στόχος του είναι να εξοικειώσει τους φοιτητές με τις διαδικασίες δημιουργίας κοινωνικών θεωριών και υποθέσεων.

Επιπλέον, η εξοικείωση με τις μεθόδους έρευνας επιτρέπει την κριτική αξιολόγηση ερευνητικών προσπαθειών και τον διαχωρισμό της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας από «έρευνες» που δεν πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές. Η εφαρμογή των σημαντικότερων στατιστικών μεθόδων και εργαλείων σε ζητήματα επεξεργασίας δεδομένων θα γίνει με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί και σε επεξεργασία ερευνητικών δεδομένων που αφορούν στη διερεύνηση και διατύπωση μέτρων και πολιτικών τόσο στον τομέα της Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής όσο και στον τομέα της Κοινωνικής Εργασίας.

Θεματικές ενότητες

1. Καταχώριση δεδομένων στο SPSS [ποσοτικών, ποιοτικών, ερωτήσεων πολλαπλών απαντήσεων (Multiple Responses)].
2. Ομαδοποίηση ποσοτικών δεδομένων.
3. Παρουσίαση δεδομένων [Πίνακες συχνοτήτων - Γραφικές παραστάσεις - Πολλαπλές απαντήσεις - Διασταυρωμένες απαντήσεις (Crosstabulation)].
4. Επεξεργασία δεδομένων.
5. Στατιστικά μέτρα (Descriptive).
6. Explore.
7. Test ανεξαρτησίας (Test of independence).
8. Συσχετίσεις (Correlation).
9. Σύγκριση μέσων (Compare means).
10. Παραγοντική Ανάλυση (Factor analysis).
11. Αξιοπιστία (Reliability).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Γναρδέλλης, Χ. (2013). *Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS 21*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Δαφέρμος, Β. (2011). *Κοινωνική Στατιστική και Μεθοδολογία Έρευνας με το SPSS*. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.

Δημητριάδης, Ε. (2016). *Στατιστική Επιχειρήσεων με εφαρμογές σε SPSS και LISREL*. Αθήνα: Κριτική.

Ζωγράφος, Κ. (1993). *Μαθήματα Πιθανοτήτων και Στατιστικής*. Ιωάννινα.

Καλαματιανού, Α. (2003). *Κοινωνική Στατιστική - Μέθοδοι Μονοδιάστατης Ανάλυσης*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κιντής, Α. (1995). *Σύγχρονη Στατιστική Ανάλυση - Συμβολή στην Επιστημονική Έρευνα και στη Λήψη των Αποφάσεων*. Αθήνα: Gutenberg.

Λουκάς, Σ. Β. (2003). *Στατιστική*. Αθήνα: Κριτική.

Μάρδας, Γ. Δ. (2003). *Κοινωνική Στατιστική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Παπαϊωάννου, Τ. (2000). *Εισαγωγή στις Πιθανότητες*. Αθήνα: Σταμούλη.

Παπαϊωάννου, Τ. & Λουκάς, Σ. Β. (2002). *Εισαγωγή στη Στατιστική*. Αθήνα: Σταμούλη.

Συμβουλευτική μαθητών, φοιτητών, καταρτιζόμενων με αναπηρία

Β' εξάμηνο

5 Πιστωτικές Μονάδες (ECTS)

Αγάπη Κανδυλάκη

Καθηγήτρια

akandila@sw.duth.gr

Σκοπός και περιεχόμενο μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι να βοηθήσει τους μεταπτυχιακούς φοιτητές να εμβαθύνουν στα ζητήματα που αφορούν την ένταξη μαθητών με αναπηρία σ' ένα σχολείο για όλους. Συγκεκριμένα:

- Εστιάζει στην Κοινωνική Εργασία με άτομα με αναπηρία, που είναι μαθητές, φοιτητές ή/και καταρτιζόμενοι, αλλά και την οικογένειά τους, σε συνεξέταση με τα ζητήματα φύλλου και πολιτισμικής ετερότητας (π.χ. γυναίκες μειονοτικές με αναπηρία).
- Μελετά την αναπηρία μέσα από το κοινωνικό μοντέλο σε αντίστιξη με το ιατρικό, συζητά για το αναπηρικό κίνημα και αναλύει ζητήματα που αφορούν προκαταλήψεις, στερεότυπα και κοινωνικό ρατσισμό.
- Επικεντρώνεται στα πλεονεκτήματα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στο σχολείο για όλους και αναδεικνύει τα ζητήματα που γεννώνται κατά την άσκηση της Σχολικής Κοινωνικής Εργασίας και της Συμβουλευτικής στο πλαίσió της. Η μετάβαση στην ενήλικη ζωή, οι σχέσεις στην οικογένεια, η ενδυνάμωση και η συνηγορία καθώς και η κοινωνική ένταξη μέσω της εργασίας αφορούν επιμέρους ζητήματα προς μελέτη.
- Το μάθημα επικεντρώνεται στη Συμβουλευτική (θεωρητική και βιωματική προσέγγιση) και την ανάπτυξη δεξιοτήτων

συνέντευξης και παρεμβάσεων Κοινωνικής Εργασίας με μαθητές, φοιτητές και καταρτιζόμενους με αναπηρίες. Η ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων είναι αλληλένδετη με βιωματικές δράσεις, ανάλυση ταινιών για την αναπηρία και τη φροντίδα, και μελέτες περίπτωσης παρεμβάσεων ατομικών, ομαδικών ή/και στην κοινότητα.

Θεματικές ενότητες

1. Αναπηρία, ιατρικό και κοινωνικό μοντέλο. Αναπηρικό Κίνημα, Αυτοεκπροσώπηση, Εκπροσώπηση, Συνηγορία και Δικαιώματα.
2. Κοινωνική Εργασία με μαθητές/σπουδαστές σε συνθήκες ευαλωτότητας - Ενδυνάμωση και Συμβουλευτική στην ειδική και τη γενική εκπαίδευση.
3. Ανάπτυξη ομάδων ομοτίμων-εθελοντών για τη στήριξη στις μαθησιακές διαδικασίες και την προσβασιμότητα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
4. Μαθησιακές δυσκολίες και παιδιά με ειδικές ανάγκες.
5. Κινητική αναπηρία.
6. Αυτισμός.
7. Κωφός, μια διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα.
8. Περιορισμοί όρασης.
9. Μελέτες περίπτωσης.
10. Η έννοια της φροντίδας και οι φροντιστές: Αφηγήσεις ζωής και βιώματα γονέων και αδερφών ατόμων με αναπηρία.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αναμένεται να έχουν αποκτήσει:

- Εμβάθυνση στα ζητήματα που αφορούν τους διαφορετικούς τύπους αναπηρίας.

- Κατανόηση του κοινωνικού μοντέλου και των θεωριών περί κοινωνικής κατασκευής της αναπηρίας.
- Δεξιότητες συμβουλευτικής και παρεμβάσεων Κοινωνικής Εργασίας με άτομα με αναπηρία (μαθητές, φοιτητές και καταρτιζόμενους) και τις οικογένειές τους.
- Εξοικείωση με παρεμβάσεις στην κοινότητα για την υποστήριξη, την ενδυνάμωση και τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρίες.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Albrecht, G., Seelman, K. & Bury, M. (2019). *Εγχειρίδιο σπουδών στην αναπηρία*, Α. Ζώνιου-Σιδέρη (επιμ.). Αθήνα: Πεδίο.

Ζαϊμάκης, Γ. & Κανδυλάκη, Α. (επιμ.) (2005). *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας*. Αθήνα: Κριτική.

Heward, W. (2009). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες*, Χ. Λυμπεροπούλου (μτφρ.). Αθήνα: Τόπος.

Καλλινικάκη, Θ. & Κασσέρη, Ζ. (2014). *Κοινωνική εργασία στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τόπος.

Κανδυλάκη, Α. (2018). *Κοινωνική εργασία Πολιτισμική ετερότητα και Κριτικός Αναστοχασμός*. Αθήνα: Τόπος.

Κουρκούτας, Η. & Chartier, J. P. (επιμ.) (2008). *Παιδιά και έφηβοι με ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές διαταραχές*. Αθήνα: Τόπος.

Παπουτσάκη, Κ. (2009). *Νοητική υστέρηση και μοναξιά. Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της μοναξιάς των παιδιών με ελαφρά νοητική υστέρηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Τσιμπιδάκη, Α. (2012). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες: Οικογένεια και σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Thomas, D. & Wood, H. (2009). *Νοητική Καθυστέρηση*. Αθήνα: Τόπος.

Weight, B. (2019). *Το Νόημα της Φροντίδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντάρας.

Ξενόγλωσση

Adams, J. & Leshone, D. (2016). *Active social work with Disabilities (Critical Skills for Social Work)*. Critical Publishing.

Bigby, C. & Frowley, P. (2011). *Social Work Practice with Intellectual Disability: Working to Support Change*. McMillan Education, UK.

- Olive, M. (1990). *The politics of disablement*. Palgrave, Macmillan.
- Oliver, M., Sapey, B. & Thomas, P. (2012). *Social Work with disabled people*, McMillan Education, UK.
- Ripley, M. (2004). *The Social Construction of Intellectual Disability*. Cambridge.
- Simcock, P. & Castle, R. (2016). *Social Work and Disability*. Polity Press.
- Williams, P. (2006). *Social Work with People with Learning Difficulties*. Learning matters.
- Williams, P. & Evans, M. (2013). *Social Work with People with learning difficulties*. Sage.

Περιοδικά

- *Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation*
- *Disability and Society*
- *Journal of Social Work*
- *British Journal of Social Work*
- *European Journal of Social Work*
- *Interdisciplinary Disability Studies Journals*
- *ALTER. European Journal of Disability research, Journal européen de recherchesur le handicap*

ALTER is a peer-reviewed European journal which looks at disability and its variations. It is aimed at everyone who is involved or interested in this field. ALTER is an emblematic Latin word for all forms of difference, leaving open the question of their nature and expression.¹

- *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*

The *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities (AJIDD)* is consistently among the top three journals in the special education and rehabilitation fields according to the impact factor rankings. The *AJIDD* reports current and critical research in biological, behavioral, and educational sciences. It is a singular, multidisciplinary resource in the causes, treatment and prevention of intellectual disability. The premier journal in its field for more than 115 years, *AJIDD* is an essential reference and resource tool for doctoral and master's-level universities, research organizations, teaching hospitals, sciences and human services libraries, and local, state and federal agencies

¹ Βλ. περισσότερα στο: <http://www.journals.elsevier.com/alter-european-journal-of-disability-research-journal-europeen-de-recherche-sur-le-handicap/>

interested in understanding causes, prevention and treatment for intellectual disabilities.²

- ***British Journal of Learning Disabilities***

The *British Journal of Learning Disabilities* is an international peer-reviewed journal which aims to be the leading inter-disciplinary journal in the learning disability field. It covers debates and developments in research, policy and practice. It publishes original refereed papers, regular special issues giving comprehensive coverage to specific subject areas, and specially commissioned keynote reviews on major topics. In addition there are reviews of books and training materials and a letters section.³

- ***Canadian Journal of Disability Studies***

The *Canadian Journal of Disability Studies (CJDS)* publishes peer-reviewed original articles that advance research in the multidisciplinary, international field of disability studies. All content is totally open access. The *CJDS* never charges any processing or publication fees, and is free and open to the public. This ensures that scholarship in the *CJDS* reaches the broadest possible audience, with no barriers for authors, institutions, or readers. The journal embraces a wide range of methodologies and perspectives, values collaborative and cross-disciplinary work, community partnership, and creative approaches to scholarship. Research in the *Canadian Journal of Disability Studies* will be of interest to scholars and students from across all academic disciplines, as well as anyone involved in disability arts, advocacy, community organization or policy. The journal foregrounds a critical disability studies perspective, committed to disability rights.⁴

- ***Critical Disability Discourse***

York University's Critical Disability Studies Graduate Student Association (CDSSA) is happy to welcome you to our annual graduate student journal, *Critical Disability Discourse (CDD)*. *CDD* is a bilingual, interdisciplinary journal, publishing articles that focus on experiences of disability from a critical perspective. *CDD* is sponsored by York University's Graduate Program in Critical Disability Studies. For more information about this program, please visit their website at: <http://www.yorku.ca/gradcds/>. The journal's review board has consisted of students from York University, the University of Toronto, Laval Univer-

---

2 Βλ. περισσότερα στο: <http://aaidjournals.org/>

3 Βλ. περισσότερα στο: <http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%281SN%291468-3156>

4 Βλ. περισσότερα στο: <http://cjds.uwaterloo.ca/index.php/cjds/index>

sity, McMaster University, and the University of Cambridge.⁵

- ***Disability and Rehabilitation***

Disability and Rehabilitation along with *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology* are international multidisciplinary journals which seek to encourage a better understanding of all aspects of disability and to promote rehabilitation science, practice and policy aspects of the rehabilitation process. *Disability and Rehabilitation* publishes review and research papers along with case studies, Perspectives on Rehabilitation and reports on Rehabilitation in Practice. Papers focused on assistive technology are especially appropriate for *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*.⁶

- ***Disability & Society***

Disability & Society is an international journal providing a focus for debate about such issues as human rights, discrimination, definitions, policy and practices. It appears against a background of change in the ways in which disability is viewed and responded to. Definitions of disability are more readily acknowledged to be relative; segregated approaches are seen as inadequate and unacceptable – placing greater emphasis on community care and inclusion. However, policy intentions may not have the desired effects on the realities of everyday practice and policy changes themselves may be merely cosmetic, or appropriate but unfounded. The Journal publishes articles that represent a wide range of perspectives including the importance of the voices of disabled people. There is an established well-informed international audience for the Journal. Authors are expected to consider this wide readership and to exhibit knowledge of previously-published articles when submitting their work for consideration.⁷

- ***Disability and Health Journal***

Disability and Health Journal describes and analyzes health and health related states using conceptual frameworks, including the international classification of functioning, disability and health. The Journal provides a forum for peer reviewed articles that identify, evaluate and promote existing and emerging models of healthcare delivery and/or health promotion which contribute to the improvements of health across the lifespan. The Journal focuses on individual health, public health, rehabilitation, health promotion, and community participation (e.g. employment, recreation, personal relationships and access to services).⁸

---

5 Βλ. περισσότερα στο: <http://pi.library.yorku.ca/ojs/index.php/cdd>

6 Βλ. περισσότερα στο: <http://informahealthcare.com/loi/dre>

7 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.tandfonline.com/loi/cdso20#.UzGdgoWa9Ow>

8 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.disabilityandhealthjnl.com/home>

- ***Disability Studies Quarterly***

Disability Studies Quarterly (DSQ) is the journal of the Society for Disability Studies (SDS). It is a multidisciplinary and international journal of interest to social scientists, scholars in the humanities, disability rights advocates, creative writers, and others concerned with the issues of people with disabilities. It represents the full range of methods, epistemologies, perspectives, and content that the multidisciplinary field of disability studies embraces. *DSQ* is committed to developing theoretical and practical knowledge about disability and to promoting the full and equal participation of persons with disabilities in society. (ISSN: 1041-5718; eISSN: 2159-8371).⁹

- ***International Journal of Disability Management***

International Journal of Disability Management publishes research findings in areas including prevention of injury and disability, occupational rehabilitation and employment of people with injury and disability. The journal has a particular aim of encouraging and publishing findings from studies conducted in a range of countries that focus on disability management interventions in the workplace.¹⁰

- ***International Journal on Disability and Human Development***

The *International Journal on Disability and Human Development (IJDHD)* is a peer-reviewed journal aimed at the scientific community interested in the broad area of ability, disability and human development. The Journal provides an international forum with a holistic approach to public health issues, health and medicine, health and social policy, service aspects, developmental aspects, epidemiology, rehabilitation, family and social issues, quality of life, genetics and all other aspects of human development over the whole age spectrum. *IJDHD* covers all aspects of disability and human development in the form of review articles, original articles, case reports, short communications, letters to the editor and book reviews. Manuscripts will be reviewed from disciplines all over the world. The international Editorial Board is dedicated to producing a high quality scientific journal of interest to researchers and practitioners from many disciplines.¹¹

- ***International Journal of Disability, Development and Education***

Founded in 1954, the *International Journal of Disability, Development and Education (IJDDE)* is a multi-disciplinary peer-reviewed journal with an international focus. It provides a single source of information on the education and development of persons with disabilities.

IJDDE aims to publish the very best research and review articles con-

⁹ Βλ. περισσότερα στο: <http://dsq-sds.org/>

¹⁰ Βλ. περισσότερα στο: <https://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=IDM>

¹¹ Βλ. περισσότερα στο: <http://www.degruyter.com/view/j/ijdhd>

cerned with all aspects of education, human development, special education and rehabilitation.¹²

- ***International Journal of Mental Health and Deafness***

The main objective of the *International Journal of Mental Health and Deafness (IJMHD)* is to disseminate cutting edge research about the aetiology, development, diagnosis, treatment and intervention of mental health problems and behavioural disorders of individuals who are deaf or hearing impaired across the lifespan. The *IJMHD* would also aim to facilitate the establishment of a solid network of professionals working in the field, that can lead to further transnational collaborative research and ultimately, to the advancement of knowledge in the field of mental health and deafness.

The *IJMHD* is aimed at a diverse audience of professionals involved in the field of mental health and deafness across the lifespan. This audience includes professionals, researchers, academics working in a range of disciplines such as psychiatry, psychology, nursing, social work, occupational therapy, mainly. Other audiences that might also benefit from the dissemination of scientific research in the field of mental health and deafness are Audiologists and ENT consultants, speech and language therapists, and sign language interpreters and educationalists.¹³

- ***Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities***

Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities (JARID) is an international, peer-reviewed journal which draws together findings derived from original applied research in intellectual disabilities. The Journal is an important forum for the dissemination of ideas to promote valued lifestyles for people with intellectual disabilities. It reports on research from the UK and overseas by authors from all relevant professional disciplines. It is aimed at an international, multi-disciplinary readership. The topics it covers include community living, quality of life, challenging behaviour, communication, sexuality, medication, ageing, supported employment, family issues, mental health, physical health, autism, economic issues, social networks, staff stress, staff training, epidemiology and service provision. Theoretical papers are also considered provided the implications for therapeutic action or enhancing quality of life are clear. Both quantitative and qualitative methodologies are welcomed.¹⁴

---

12 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.tandfonline.com/toc/cijd20/current#.UzGjVYWa9Ow>

13 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.ijmhd.org/index.php/ijmhd/index>

14 Βλ. περισσότερα στο: <http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISN%291468-3148>

- ***Journal of Developmental and Physical Disabilities***

The *Journal of Developmental and Physical Disabilities* is an interdisciplinary forum for original research and clinical reports drawn from a variety of fields serving persons with developmental and physical disabilities. The journal publishes research utilizing group comparisons as well as single-case experimental designs. Contents include case studies of particular clinical relevance or that describe innovative evaluation and intervention techniques as well as reviews and theoretical discussions that contribute substantially to our understanding of the problems and strengths of persons with developmental and physical disabilities. In response to the need for increased clinical and research endeavors with persons with developmental and physical disabilities, the Journal is cross-categorical and unbiased methodologically.¹⁵

- ***Journal of Intellectual Disabilities***

The *Journal of Intellectual Disabilities* is a peer reviewed journal that provides a medium for the exchange of best practice, knowledge and research between academic and professional disciplines from education, social and health settings to bring about advancement of services for people with intellectual and learning disabilities. The idea of a practice-led journal is both exciting and timely.¹⁶

- ***Journal of Intellectual & Developmental Disability***

Journal of Intellectual & Developmental Disability (formerly the *Australia and New Zealand Journal of Developmental Disabilities*) is the official journal of the Australasian Society for the Study of Intellectual Disability (ASSID). *JIDD* is an international, multidisciplinary journal in the field of intellectual and developmental disability. The journal publishes original qualitative and quantitative research papers, literature reviews, conceptual articles, brief reports, case reports, data briefs, and opinions and perspectives. *JIDD* also publishes book reviews written at the invitation of the Book Review Editor.¹⁷

- ***Journal of Intellectual Disability Research***

The *Journal of Intellectual Disability Research* is devoted exclusively to the scientific study of intellectual disability and publishes papers reporting original observations in this field. The subject matter is broad and includes, but is not restricted to, findings from biological, educational, genetic, medical, psychiatric, psychological, sociological studies, and ethical, philosophical and legal contributions that increase knowledge on the treatment and prevention of intellectual disability and of associated impairments and disabilities, and/or inform public policy

---

15 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.springer.com/psychology/child+%26+school+psychology/journal/10882>

16 Βλ. περισσότερα στο: <http://jid.sagepub.com/>

17 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.tandfonline.com/toc/cjid20/current#.UzGj-4Wa9Ow>

and practice. Expert reviews on themes in which recent research has produced notable advances will be included. Such reviews will normally be by invitation. Anyone expert in his/her particular field wishing to submit an uninvited review is advised to seek prior guidance from the Editor. The Journal also includes brief reports, occasional letters, and an “Hypothesis” section. All papers are assessed by expert referees.¹⁸

- ***Journal of Learning Disabilities***

Journal of Learning Disabilities (LDX) provides special series (in-depth coverage of topics in the field, such as mathematics, sciences and the learning disabilities field as discursive practice), feature articles (extensive literature reviews, theoretical papers, and position papers), research articles (reports of qualitative and quantitative empirical research), and intervention articles (overviews of successful interventions).¹⁹

- ***Journal of Literary & Cultural Disability Studies***

The *Journal of Literary & Cultural Disability Studies (JLCDS)* focuses on cultural and especially literary representations of disability. Containing a wide variety of textual analyses that are informed by disability theory and, by extension, experiences of disability, it is essential reading for scholars whose work concentrates on the portrayal of disability in literature. More broadly, it is instrumental in the interdisciplinarity of literary studies, cultural studies, and disability studies. *JLCDS* was founded in 2006. It was launched at the Inaugural Conference of the Cultural Disability Studies Research Network, Liverpool John Moores University, 2007. It moved to Liverpool University Press in 2009. With an editorial board of 50 internationally renowned scholars, it is edited by Dr. David Bolt, Director of the Centre for Culture & Disability Studies, Graduate School, Faculty of Education, Liverpool Hope University.²⁰

- ***Journal of Disability Policy Studies***

Journal of Disability Policy Studies (DPS) addresses compelling variable issues in ethics, policy and law related to individuals with disabilities. Regular features include “From My Perspective”, which discusses issues confronting a particular disability discipline or area, and “Point/Counterpoint” which addresses timely ethical issues affecting individuals with disabilities.²¹

---

18 Βλ. περισσότερα στο: <http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISSN%291365-2788>

19 Βλ. περισσότερα στο: <http://ldx.sagepub.com/>

20 Βλ. περισσότερα στο: <http://liverpool.metapress.com/content/121628/>

21 Βλ. περισσότερα στο: <http://dps.sagepub.com/>

- ***Learning Disabilities: A Contemporary Journal***

Learning Disabilities: A Contemporary Journal (LDCJ), distributed to over 24,000 subscribers, is a peer-reviewed forum for research, practice, and opinion regarding learning disabilities (LD) and associated disorders. The mission of the Journal is to provide the most up-to-date, accurate information on diagnosis, management and intervention. The Journal intends to support, inform and challenge researchers, practitioners and individuals who have, or care for those who have, learning disabilities. The selections of the Journal will be of particular interest to those involved in academia, medicine, education, psychology and related fields.²²

- ***Research in Developmental Disabilities***

Research In Developmental Disabilities is aimed at publishing original research of an interdisciplinary nature that has a direct bearing on the remediation of problems associated with developmental disabilities. Manuscripts will be solicited throughout the world. Articles will be primarily empirical studies, although an occasional position paper or review will be accepted. The aim of the Journal will be to publish articles on all aspects of research with the developmentally disabled, with any methodologically sound approach being acceptable. A list of topics areas that is illustrative but not inclusive is applied behavior analysis, pharmacotherapy, traditional assessment, behavioral assessment, speech training and occupational therapy. Our aim is to publish the best available and most current research possible.²³

- ***The Review of Disability Studies an International Journal***

In order to address the need for an internationally-focused academic journal in the field of Disability Studies, in 2003 the late David Pfeiffer and the Center on Disability Studies at the University of Hawaii at Manoa founded, *The Review of Disability Studies: An International Journal (RDS)*. The Journal contains research articles, essays, and bibliographies relating to the culture of disability and people with disabilities. It also publishes forums on disability topics brought together by forum editors of international stature. Poetry, short stories, creative essays, photographs, and art work related to disability are also welcome. The Journal is published four times a year, and each issue runs approximately 50 pages. We would like to invite people from around the world to subscribe to the journal, and we also welcome correspondence from those who would like to advertise, evaluate manuscripts, serve as anonymous peer reviewers, and contribute manuscripts. The Journal is open to all perspectives, approaches, views,

---

²² Βλ. περισσότερα στο: <http://www.ldworldwide.org/research/learning-disabilities-a-contemporary-journal>

²³ Βλ. περισσότερα στο: <http://www.journals.elsevier.com/research-in-developmental-disabilities/>

and paradigms relevant to the study and experience of disability.²⁴

- ***Sexuality and Disability***

Sexuality and Disability is an international forum for the publication of peer-reviewed original interdisciplinary scholarly papers that address the psychological and medical aspects of sexuality in relation to rehabilitation. Publishing timely research articles, review articles, case studies, clinical practice reports, brief research reports, survey data reports, and book and film reviews, the Journal offers the latest developments in the area of sexuality as it relates to a wide range of disabilities and conditions. Contributions address: clinical and research progress; community programs; independent-living programs; guidelines for clinical practice; special grand-rounds topics; consumer issues; and contemporary developments in special programs in sex education and counseling for people with disabilities. The Journal features special issues with internationally renowned guest editors focusing on current topics in sexual health. By publishing research, best-practice, evidence-based, and educational articles, the Journal seeks to contribute to the field's knowledge base and advancement. *Sexuality and Disability* is an essential resource for the exchange of new knowledge, issues, techniques, and available modalities for researchers and other professionals addressing the psychological and medical aspects of sexuality in rehabilitation, medical, academic, and community settings.²⁵

- ***Technology and Disability***

Technology and Disability communicates knowledge about the field of assistive technology devices and services, within the context of the lives of end users—persons with disabilities and their family members. While the topics are technical in nature, the articles are written for broad comprehension despite the reader's education or training. *Technology and Disability's* contents cover research and development efforts, education and training programs, service and policy activities and consumer experiences.²⁶

---

24 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.rds.hawaii.edu/>

25 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.springer.com/psychology/community+psychology/journal/11195>

26 Βλ. περισσότερα στο: <http://www.iospress.nl/journal/technology-and-disability/>

